

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

METODY ŘEŠENÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH RIZIK V USA A KANADĚ A VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE TĚCHTO DVOU ZEMÍ

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T034 – Pojišťovnictví

Autor práce: **Bc. Markéta Rezková**

Vedoucí práce: Ing. Karina Mužáková, Ph.D.

METHODS FOR SOLVING ENVIRONMENTAL RISKS IN THE UNITED STATES AND CANADA AND COOPERATION BETWEEN THE TWO COUNTRIES

Diploma thesis

Study programme: N6202 – Economy Policy and Administration
Study branch: 6202T034 – Insurance Management

Author: **Bc. Markéta Rezková**
Supervisor: Ing. Karina Mužáková, Ph.D.

Tento list nahradte
originálem zadání.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména Bc. Ing. Karině Mužákové, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a ochotu, které mi při vedení mé diplomové práce věnovala. Dále děkuji Ing. Pavle Kubové za vstřícnost při získávání potřebných informací. Mé poděkování patří také Ing. Karlu Pejcharovi za pomoc a technickou podporu při zpracování diplomové práce.

.....
podpis

Anotace

Předmětem této diplomové práce jsou metody řešení environmentálních rizik. Prioritně se věnuje metodám využívaným Spojenými státy americkými a Kanadou a vzájemné spolupráci při řešení environmentálních rizik těchto dvou zemí. Teoretická část práce vymezuje riziko, risk management a environmentální rizika. Další část představuje metody řešení environmentálních rizik v Evropské unii, konkrétně pak v podmínkách České republiky (ČR). V praktické části diplomové práce jsou analyzovány vybrané metody řešení environmentálních rizik ve Spojených státech amerických a Kanadě a zvláštní část je věnována analýze jejich společné kooperace a konkrétním příkladům spolupráce. Následuje komparace a zhodnocení přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci Evropské unie– České republiky, Spojených států amerických (USA) a Kanady. Na základě tohoto zhodnocení a komparace jsou formulována doporučení pro Českou republiku, jež by mohla využít zkušeností s řešením environmentálních rizik v USA a Kanadě pro zkvalitnění a zefektivnění metod používaných v ČR a zlepšení environmentální spolupráce s okolními státy.

Klíčová slova

Environmentální legislativa, environmentální rizika, mezinárodní dohody, mezinárodní spolupráce, politika na ochranu životního prostředí.

Annotation

This diploma thesis focuses on methods for solving environmental risks. As a matter of priority the diploma thesis is focused on methods used by the United States and Canada, and on mutual cooperation on solving the environmental risks of these two countries. The theoretical part of diploma thesis defines risk, risk management, and environmental risks. The next part of diploma thesis presents methods of solving environmental risks in the EU, especially in the Czech Republic. In the practical part of the diploma thesis the selected methods for the solution of environmental risks in the USA and Canada are analyzed. The special section is devoted to an analysis of their common cooperation and concrete examples of cooperation. The following part of this section is focused on the comparison and evaluation of approaches to solving environmental risks in the context of EU – Czech Republic, USA and Canada. Based on this evaluation and comparison some recommendations are formulated for the Czech Republic.

Key Words

Environmental legislation, environmental policy, environmental risks, international agreements, international cooperation.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	12
SEZNAM TABULEK.....	14
SEZNAM OBRÁZKŮ	15
ÚVOD	16
1. RIZIKO A RISK MANAGEMENT	18
1.1 Vymezení pojmu riziko	18
1.1.1 Přístupy ke vnímání pojmu riziko	20
1.1.2 Obecné metody vyrovnání se s rizikem.....	21
1.2 Členění rizik	23
1.3 Environmentální rizika	26
1.3.1 Nástroje ochrany životního prostředí	28
1.3.2 Politiky na ochranu životního prostředí.....	32
1.4 Risk management.....	33
1.4.1 Risk management (pojistná praxe)	34
1.4.2 Risk management (podniková praxe).....	36
2. LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V RÁMCI EU	42
2.1 Politiky EU v oblasti životního prostředí.....	42
2.1.1 Evropská agentura pro životní prostředí.....	42
2.1.2 Provádění politiky životního prostředí	43
2.1.3 Financování ochrany životního prostředí	44
2.1.4 Role trhu	45
2.1.5 Zahraniční spolupráce a mezinárodní působení EU v oblasti ochrany životního prostředí.....	46
2.2 Legislativa EU v oblasti životního prostředí	47
2.2.1 Historický vývoj environmentální legislativy na úrovni EU.....	47
2.2.2 Akční programy ochrany životního prostředí.....	48
2.2.3 Vynucování a sankce	51

2.3	Politiky ČR v oblasti životního prostředí	52
2.4	Legislativní úprava ochrany životního prostředí v ČR.....	52
2.4.1	Sbližování českého a unijního práva životního prostředí před vstupem České republiky do Evropské unie	53
2.4.2	Implementace unijního práva do českého právního rámce po vstupu České republiky do Evropské unie.....	54
2.4.3	Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů ze dne 22.dubna 2008	54
2.4.4	Financování ochrany životního prostředí	59
2.5	Vybrané aspekty spolupráce zemí EU na řešení environmentálních rizik....	61
3.	METODY ŘEŠENÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH RIZIK V USA A V KANADĚ.....	66
3.1	Politiky	66
3.1.1	USA	66
3.1.2	Kanada	67
3.2	Legislativa.....	70
3.2.1	USA	70
3.2.2	Kanada	71
3.3	Vybrané ekologické katastrofy	74
3.3.1	USA	75
3.3.2	Kanada	76
3.4	Vybrané aspekty spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik	78
3.4.1	Významné environmentální problémy společné pro USA a Kanadu.....	79
3.4.2	Mezinárodní organizace – EPA.....	80
3.4.3	Vybrané oblasti spolupráce USA a Kanady v ochraně životního prostředí – Velká jezera	83
4.	ZHODNOCENÍ A KOMPARACE PŘÍSTUPŮ K ŘEŠENÍ ENVIRONMENTÁLNÍCH RIZIK V RÁMCI EU – ČR, USA A KANADY.....	87
	ZÁVĚR.....	97

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	100
SEZNAM PŘÍLOH.....	105

Seznam zkratek

BECC	Komise pro pohraniční spolupráci na životním prostředí
CAN	Kanada
CCME	Canadian Council of Ministers of the Environment
CEC	Severoamerická komise pro environmentální spolupráci
CELA	Canadian Environmental Law Association
CERCLA	The Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act
CIELAP	Canadian Institute for Environmental Law and Policy
CZE	Česká republika
ČR	Česká republika
DDT	Dichlordifenyltrichlorethan
EAS	Environmental Assessment Services
EEA	European Environment Agency
EIONET	European environment information and observation network
EIS	Environmental impact statement
EPA	Environmental Protection Agency
EU	Evropská unie
FNM ČR	Fond národního majetku České republiky
GDP	Gross Domestic Product
GLWQA	The Great Lakes Water Quality Agreement
ISO	International Organization for Standardization
ISPA	Instrument for Structural Policies Pre – Accession
LIFE	L'Instrument financier pour l'environnement
NAD Bank	North American Development Bank

NEPA	NationalEnvironmentalPolicyAct
NGO	Non – GovernmentalOrganization
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSC	Ontario SecuritiesCommission
PCB	Polychlorované bifenyly
PHARE	Poland and Hungary Aid forRestructuringoftheEconomy
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
TUL	Technická univerzita v Liberci
U. S.	Spojené státy americké
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výdaje z veřejných zdrojů na ochranu životního prostředí.....	60
Tabulka 2 Euroregiony na území České republiky	63
Tabulka 3 Komparace přístupu k environmentální odpovědnosti USA a EU.....	88
Tabulka 4 Vybrané údaje o životním prostředí ČR, USA a Kanady.....	90
Tabulka 5 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – celosvětové.....	92
Tabulka 6 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – regionální.....	93

Seznam obrázků

Obrázek 1 Jednotlivé kroky v procesu posuzování rizik.....	39
Obrázek 2 Proces ohodnocení rizika dle nařízení vlády č. 295/2011 Sb.	57
Obrázek 3 Práce agentury EPA po celém světě	83
Obrázek 4 Oblasti zahrnuté do Smlouvy o příhraničním vodstvu.....	85

Úvod

Současná situace v dnešním globalizovaném světě si čím dál více žádá ochranu životního prostředí. Příroda a životní prostředí jsou nutnou podmínkou pro život člověka i ostatních organismů. Tyto organismy svým životem zpětně ovlivňují stav a fungování ekosystémů a celého životního prostředí včetně jeho živých i neživých složek. Sama příroda má schopnost vstřebávat své vlastní odpady a adaptovat se na nově vzniklé a pozměněné podmínky. Životní prostředí musí neustále čelit vnějším vlivům. Jenže přizpůsobivost přírody je omezená, má své hranice.

Velmi náročné pro ekosystémy je vypořádávat se s působením člověka a jeho aktivitami. Právě antropogenní vlivy často překračují hranice adaptability a autoregulační schopnosti přírody. Člověk pak narušuje a mění životní prostředí. Některé lidské činnosti dokonce přírodu poškozují a tím ohrožují celé ekosystémy a životní prostředí. V konečném důsledku mnoho lidských aktivit ohrožuje a ničí život organismů v daném ekosystému, respektive člověk ohrožuje a poškozuje zdraví své i ostatních živých organismů. S tímto jevem se setkáváme zejména u ekonomických aktivit člověka, kterými mění přírodu. Výsledkem interakce mezi člověkem a přírodou může být rozpor a narušení rovnováhy.

Velkým negativem ekonomických, ale i jiných společenských aktivit člověka, je nadměrné využívání a čerpání přírodních zdrojů. Jedním z důsledků civilizace a rozvoje společnosti je postupné vyčerpávání neobnovitelných zdrojů a nabourávání zákonů přírody. To způsobuje, že se snižuje přirozená schopnost autoregulace a asimilace přírody, vymírají živočišné a rostlinné druhy a jsou ničeny i celé ekosystémy. Kromě nadměrného čerpání přírodních zdrojů ohrožuje člověk životní prostředí i produkováním extrémního množství odpadu. Zásadním problémem je vypouštění, odkládání a uvolňování odpadu a škodlivých látek do přírody. Právě množství uvolňovaných látek a rychlost znečišťování jsou důvodem, proč si s těmito jevy příroda nedokáže poradit sama.

Pokud chce člověk zachovat dlouhodobý trvale udržitelný rozvoj na naší planetě, je nezbytně nutné, aby současný všeobecně neuspokojivý stav životního prostředí uvedl do pořádku. V současné době přechází ochrana přírody do popředí zájmu společnosti a člověk se tedy snaží odstraňovat nebo alespoň tlumit následky nepříznivého působení svých

aktivit na životní prostředí. V posledních desetiletích se ochranou životního prostředí zabývají nejen ekologická hnutí a malé skupiny jednotlivců. Tento globální problém je řešen jak na úrovni jednotlivých regionů, států, ale i v mezinárodním a celosvětovém měřítku.

Faktory ohrožující životní prostředí souhrnně nazýváme environmentální rizika. Hlavním cílem této diplomové práce bude zhodnocení analýzy metod řešení environmentálních rizik v USA a Kanadě. Environmentální rizika je třeba řešit globálně, ne jen na úrovni států, a proto bude zvláštní část této práce věnována analýze vybraných aspektů spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik. Analýza se konkrétně zaměří na antropogenní vlivy na životní prostředí, tedy rizika způsobená a ovlivněná ekonomickými aktivitami lidí. Ke splnění výše zmíněného hlavního cíle povede několik dílčích cílů:

Prvním dílčím cílem je definovat riziko a speciálně environmentální riziko z obecného teoretického hlediska a popsat nástroje k řešení těchto rizik.

Dílčím cílem, jemuž bude věnována praktická část této práce, je analýza konkrétních metod řešení environmentálních rizik na území zvolených států, kterými jsou Česká republika v rámci Evropské unie, ale hlavně Spojené státy americké a Kanada. Práce se zaměří na politiky, legislativu a mezinárodní spolupráci vybraných států. Dalším dílčím cílem je zhodnocení a komparace přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci EU, konkrétně ČR, USA a Kanady. V souvislosti s tímto dílčím cílem budou formulována doporučení inspirovaná vybranými metodami řešení environmentálních rizik v Severní Americe, jež by mohly být využity Českou republikou v oblasti řešení environmentálních rizik. Z tohoto důvodu bude první část práce věnována environmentálním politikám, legislativě a dalším nástrojům řešení environmentálních rizik v podmínkách České republiky a Evropské unie. Otázka environmentálních rizik je velmi komplikovaná a rozsáhlá, co do šíře, ale i hloubky této problematiky. Tudíž budou v jednotlivých kapitolách této práce analyzovány pouze vybrané metody, nástroje a problémy z oblasti environmentálních rizik a ochrany životního prostředí.

1. Riziko a risk management

Život lidí a fungování celé společnosti ovlivňují nepředvídatelné události a působení nahodilých sil. Nepředvídatelné události mají na lidskou společnost jak pozitivní, tak i negativní dopady. Ekonomické, technické a sociální změny související s rozvojem lidské společnosti umožňují zvyšování životní úrovně, ale zároveň způsobují větší nebezpečí.

Lze pozorovat dvě protikladné tendence, jež jsou pro současný vývoj typické. Rozvoj poznání, díky němuž jsou jednotlivé nejisté jevy a procesy poznávány, usnadňuje předvídání a eliminaci možných nebezpečí a jejich negativních důsledků. Proti tomu však působí fakt, že se neustále objevují nové jevy a procesy, v jejichž důsledku mohou vznikat další možná nebezpečí. Existence těchto nebezpečí ve svém důsledku vede ke vzniku rizik. Tomuto pojmu se budou podrobně věnovat subkapitoly 1.1-1.3. Riziko je hlavním předmětem zkoumání vědní disciplíny nazývané risk management. Více o risk managementu a jeho třech fázích viz subkapitola 1.4.

1.1 Vymezení pojmu riziko

Všechny ekonomické subjekty jsou neustále vystavovány nebezpečí nastání nějaké škody, což významným způsobem ohrožuje jistotu těchto subjektů. Tato situace je označována jako nejistota. Nejistotu lze chápat dvěma odlišnými způsoby:

- pravá nejistota;
- riziko.

Pravá nejistota není měřitelná, nedá se tedy počtem pravděpodobnosti měřit. Rozdělení pravděpodobnosti v případě pravé nejistoty je nespécifikovatelné.

Obor pojišťovnictví se však zabývá částí nejistoty nazývanou riziko. Pojem riziko je definován jako možnost, že nastane událost, jejíž výsledek se s určitou objektivní (matematickou nebo statistickou) pravděpodobností odchyluje od cíle. Riziko je tak měřitelná nejistota, kterou lze popsat pomocí určité hodnoty pravděpodobnosti. Na rozdíl

od výše zmíněné pravé nejistoty je budoucí situace v případě rizika předem pravděpodobnostně charakterizována a rozdělení pravděpodobnosti je známo.

V definici pojmu riziko jsou rozlišovány dvě situace

- záměrné (spekulativní) riziko;
- čisté riziko.

O záměrném riziku se hovoří v případě, že realizací příslušného rizika mohou vzniknout záporné i kladné odchylky od cíle. Jedná se o aktivity jako hraní hazardních her, sázení, spekulace na burze, podnikání, atd. V takových situacích daný subjekt podstupuje riziko dobrovolně.

V případě čistého rizika mohou nastat výhradně záporné (negativní) odchylky od cíle. V této práci bude dále specifikováno pouze čisté riziko. Čistá rizika, jejichž realizací vznikají náhodné potřeby, jsou spjata s pojištěním. V pojištění se rizika přesouvají na pojistitele.

V pojistné teorii je zvlášť sledována objektivní a subjektivní stránka čistého rizika. Objektivní riziko je nezávislé na lidech, oproti tomu existence subjektivního rizika úzce souvisí s lidskými činnostmi. Ať už jsou tyto činnosti vědomé, či nevědomé, rizikové momenty jsou závislé na vlastnostech lidí (duševních a charakterových). Subjektivní rizika vznikají na základě konání a jednání lidí. Příkladem je neopatrnost, schopnosti a charakterové vlastnosti a morální riziko. Pojem morální riziko souvisí se změnou pravděpodobnosti realizace rizika po sjednání pojistné smlouvy, ale také s tzv. pojišťovacími podvody. Objektivní rizika se realizují na základě objektivně daných skutečností, nezávisle na lidech.¹

¹DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

1.1.1 Přístupy ke vnímání pojmu riziko

V konkrétním vysvětlení pojmu riziko jsou charakterizovány tři způsoby chápání tohoto pojmu:

- V prvním slova smyslu je za riziko považován předmět ohrožený nahodilou událostí, jedná se např. o budovu domácnost nebo dopravní prostředek.
- Nejběžnější přístup k chápání pojmu riziko je konkrétní událost tj. zdroj rizika způsobující škodu, např. povodeň, havárie, smrt.
- V pojistné teorii je pojem riziko používám i pro pravděpodobnost vzniku nahodilé události s nepříznivým dopadem.

Dále se rizika člení dle příčiny vzniku rizika:

- přírodní rizika;
- lidským faktorem vyvolaná rizika.

Do skupiny rizik vyvolaných lidským faktorem jsou zařazována rizika vyvolaná lidmi a technická rizika (technické prostředky jsou výsledkem lidské činnosti).

V rámci členění rizik z pohledu vzniku náhodných potřeb nebo realizace rizika jsou rozlišovány rozměry rizika:

- Okamžik realizace rizika – tento rozměr mají všechna rizika. Není předem známo, kdy se náhodná událost uskuteční. V případě jednorázových událostí, jako je úder blesku nebo smrt, je vznik nahodilé události spjat s určitým časovým okamžikem. Jiné náhodné události např. pracovní neschopnost nebo přerušení provozu trvají po určitou dobu.
- Výskyt realizace rizika – jedná se o rozměr definovaný pouze pro rizika s absolutní nahodilostí. To jsou rizika, která se mohou, ale také nemusí realizovat – např. úraz,

povodeň. Opakem jsou rizika s relativní nahodilostí, u nichž je nejisté pouze to, kdy se uskuteční, ale uskutečnit se musí. Typickým příkladem je riziko smrti.

- Rozsah realizace rizika – je rozměr specifikovaný jen u rizik, která se mohou realizovat částečně až plně. Druhou skupinu tvoří rizika, která se realizují pouze plně.

Nastáním nahodilé události, tj. realizací rizika vzniká danému ekonomickému subjektu škoda. Touto škodou se tak konkretizuje realizace rizika, jímž je ekonomický subjekt ohrožován. Takto vzniklé škody mívají různou povahu:

- Škody materiálního charakteru – jedná se o bezprostřední hospodářské ztráty pro poškozené následkem: věcných škod, snížení nebo ztráty příjmů, vzniku dodatečných výdajů způsobených realizací rizika. V závislosti na konkrétní podobě dopadů nahodilých událostí jsou rozlišovány tyto podoby materiálních škod: věcná ztráta (ztráta nebo poškození věci), ztráta nebo snížení příjmů (smrt živitele) a výdaje spojené s realizací rizika (neplánované výdaje).
- Škody nemateriálního charakteru – lze je jen těžko řešit pomocí finančního nástroje. Tyto škody nepůsobí přímo na majetek. Příkladem může být bolest po úrazu nebo ztráta blízké osoby.²

1.1.2 Obecné metody vyrovnání se s rizikem

Ekonomické subjekty se snaží čelit realizaci rizik a jejich případným dopadům. Všeobecně nelze riziko vyloučit, ale dá se mu v jednotlivých oblastech lidské činnosti vyhnout, popřípadě zmenšit realizaci daného rizika prostřednictvím různých preventivních opatření.

- Odvrácení rizika – do této skupiny spadají např. smluvní dohody o výluce konkrétního rizika, rozdělení rizika mezi více podnikatelů, kteří se podílejí na dané

²DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

zakázce, rozptyl rizika prostřednictvím dělení majetku do několika rozdílných druhů kapitálových investic.

- Preventivní opatření k omezení (zmenšení) realizace rizika – proti realizaci rizika a uskutečnění škody slouží např. alarmy, ochranné pomůcky pracovníků, bezpečnostní systémy proti úrazu u technických zařízení. Pro minimalizaci (ohraničení) škody jsou využívány mimo jiné nouzové agregáty, podniková požární ochrana nebo požární stěny.

Finanční krytí je uplatňováno u rizik, jejichž realizaci nelze pomocí výše uvedených opatření odvrátit nebo omezit. Konkrétní forma finančního krytí závisí na nositeli a charakteru rizika. Obecně jsou využívány tyto tři možnosti:

1. Krytí rizik prostřednictvím státu – uplatňuje se při řešení škod s velkým rozsahem a hromadnými dopady (živelní události) a je také využíváno při krytí základních sociálních potřeb (krytí potřeb určitých skupin lidí v rámci sociální podpory a v rámci sociální péče).
2. Individuální krytí (zabezpečení) rizika – představuje vytváření individuálních rezerv formou různých způsobů spoření. Míra krytí rizik je však omezena velikostí připravené rezervy (jednotlivce, rodiny, popřípadě podnikatelského subjektu).
3. Pojištění – představuje kolektivní tvorbu rezervy na krytí rizik a prakticky se jedná o přenos rizika na pojistitele. Krytí rizik v tomto případě není ohraničeno prostředky naspořenými jedním konkrétním účastníkem, riziko je tak rozděleno mezi větší počet zúčastněných.³

³DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

1.2 Členění rizik

V předchozí subkapitole byla rizika členěna z několika různých pohledů. Pojistná teorie však uvádí ještě další typ klasifikace rizik, a to *podle věcné náplně*:

- rizika fyzických zrát nebo poškození majetku a škod na zdraví;
- rizika odpovědnosti za škody;
- rizika přerušení ekonomické činnosti;
- rizika chyb v řízení a rizika nedbalosti;
- rizika tržní;
- rizika technická a technologická;
- rizika politická a sociální;
- rizika vyplývající z přírodního prostředí.⁴

Tato diplomová práce se zaměřuje na druhou skupinu rizik, tedy na rizika odpovědnosti za škody, kam spadají i rizika environmentální, jež jsou jejím hlavním tématem.

Dalším přístupem ke klasifikaci rizik pojišťovny je **dle IAA**⁵, která rozděluje rizika do sedmi základních skupin, přičemž některé z nich mají ještě svou vnitřní diferenciaci.

- **Riziko likvidity**: riziko vysokých nákladů likvidity v daném čase, je to vlastně riziko možné ztráty, kterou společnost může utrpět, není-li schopna efektivně vypořádat svá finanční aktiva za účelem vyrovnání svých finančních závazků.

⁴DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

⁵InsuranceApplicationArchitecture

- **Pojistně-technická rizika:** rizika plynoucí z extrémních událostí, kterými jsou například katastrofy, stárnutí populace, epidemie, růst nákladů pojišťovny, riziko volatility (nestálost, kolísání výnosových měr, měnových kurzů, anebo cen investičních instrumentů) apod. Nejistota spojená s budoucím objemem pojistného plnění a nedostatečnou výší rezerv;
- **Úvěrové riziko:** nejistota spojená s úpadkem dlužníka resp. emitenta cenných papírů nebo poklesem jeho ratingu. Nejistota spojená s úpadkem dlužníka, snížením ratingu či rozšířením úvěrového spreadu;
- **Riziko zajištění:** nesolventnost zajištětele a z toho plynoucí potíže při úhradě peněžních závazků pojišťovny
- **Tržní riziko:** splatnostní, časový a objemový nesoulad aktiv a pasiv, nejistota spojená s vývojem kurzů, cen a úrokových měr;
 - **Úrokové riziko:** ovlivňuje kolísání výnosové míry změnou hladiny úrokových sazeb;
 - **Měnové riziko:** při investování závisí riziko a možný zisk na celkovém vývoji měnového kurzu;
 - **Akciové riziko:** vyjadřuje riziko ztráty způsobené pohybem cen akcií, změn dividend;
- **Operační riziko:** rizika spojená s podnikáním „business risk“ (rušení pojistných smluv, nákladová inflace), právní rizika, riziko nesouladu s legislativou, daňová rizika, riziko selhání osob, podvodů, „mis-selling“ (prodej produktu, jehož vlastnosti nebyly klientovi dostatečně vysvětleny nebo který svým charakterem neodpovídá potřebám klienta), chyby procesů, lidí, IT nebo externí vlivy. Nejistota spojená s procesy, chováním lidí a chybovostí, technologií a externími vlivy;
 - **Procesní riziko:** riziko neefektivních nebo nedostatečných procesů ve společnosti, především transakční chyby, chyby v zaúčtování, důsledkem těchto pochybení může být ztráta klienta a ohrožení dobrého jména pojišťovny;
 - **Riziko selhání lidského faktoru:** selhání pracovníků v důsledku špatně definovaných úkolů, nečestné jednání nebo přepracování;
 - **Systémové riziko:** ztráta v důsledku chyb komunikačních sítí, tj. počítačové programy, chyby při přenosu dat nebo špatně použité matematické modely;
 - **Riziko externích událostí:** teroristické činy, přírodní, válečné či

finanční katastrofy (např. riziko konkurence, riziko obchodních vztahů, pracovní síly, inflační a daňová rizika);

- **Inflační riziko:** ovlivňuje reálnou výnosovou míru, vysoká inflace může způsobit, že investor může dosáhnout záporné výnosové míry;
- **Kreditní riziko:** riziko emitenta znamená nebezpečí, že emitent nebude schopen dostát svým závazkům;
- **Riziko události**
 - **Právní riziko:** riziko finančních ztrát vyplývajících ze smluv, které nejsou vykonatelné nebo nesprávně dokumentovatelné. Je často klasifikováno jako riziko finanční, protože pravidelně dochází k němu v důsledku trhu nebo ztráty klientů.
 - **Riziko pověsti (reputace):** riziko škody způsobené na hodnotě podniku nebo případně okamžité peněžní ztráty kvůli poškození dobrého jména. Toto riziko je obzvláště důležité pro pojistitele, jejichž činnost je tak závislá na důvěře svých klientů, které pojistitel pojišťuje na mnoho let dopředu a také pro konkurenceschopnou úroveň služeb a bezpečnost při splňování svých finančních potřeb.
 - **Riziko pohrom (katastrof):** toto riziko zahrnuje například přírodní katastrofy jako je zemětřesení, hurikány, tornáda, ledové bouře, požáry a povodně. Tyto katastrofy mohou ovlivnit závazky pojistitele, jakož i schopnost pojistitele plnit své závazky včas.
 - **Regulační riziko:** riziko, které se týká ztrát, jež mohou vzniknout z náhlé změny právního prostředí, ve kterém pojistitel provozuje svou činnost.
 - **Politické riziko:** rizika, jež vyplývají z akcí politiků, jež mohou ovlivnit způsob, jakým pojistitel provozuje svou činnost. V extrémních případech může způsobit politické riziko i ukončení činnosti pojistitelů či podniků.

Tato nová klasifikace rizik pro pojišťovny byla publikována již v únoru roku 2002 a teprve nyní se dostává do popředí, a to v souvislosti se zaváděním regulačních opatření pravidel Solvency II.⁶

Velmi důležitý je fakt, že řízení rizik vede k zvyšování hodnoty pojišťovny.

Jak je z výše uvedené klasifikace rizik podle IAA zřejmé, tak pokud bychom chtěli zařadit environmentální rizika do této klasifikace, tak by se nám objevila min. ve třech různých kategoriích: v rámci pojistně-technických rizik, rizik externích událostí a také v rámci rizika pohrom (katastrof). Dále bude pozornost směřována na vymezení environmentálních rizik.

1.3 Environmentální rizika

Obecně se mezi environmentální rizika počítá celá řada faktorů ohrožujících životní prostředí. První skupinu tvoří přírodní katastrofická rizika zahrnující např. zemětřesení, povodně, hurikány, tajfuny a jiné extrémní přírodní události, jež ohrožují lidské životy, majetek a mohou ohrozit ekonomickou stabilitu.

Stále větší pozornost si ale získávají také rizika související s neustálou interakcí mezi lidskou činností a životním prostředím. Rizika znečištění životního prostředí související s komerčními aktivitami se v současné době stávají důležitým celospolečenským tématem. Vzrůstají obavy z ekologických dopadů průmyslové činnosti, především vypouštění zplodin může způsobit poškození přírodních zdrojů, snižování biodiverzity, zdravotní problémy obyvatel, poškození majetku a ekonomické ztráty třetím stranám.⁷

⁶ BÖHM, A., MUŽÁKOVÁ, K. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 978-80-7431-035-5 (brož.)

⁷ OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance*. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

Z globálního pohledu se dá říci, že vzrůstající počet obyvatel na Zemi, rozrůstající se střední třída s vysokými nároky na spotřebu, rychlý hospodářský růst v rozvíjejících se ekonomikách, neustále stoupající poptávka po energiích a prohlubující se celosvětová konkurence v poptávce po přírodních zdrojích způsobují, jsou pro životní prostředí závažné hrozby.⁸

Životní prostředí je veřejný statek, a proto narušení nebo poškození přírodních zdrojů jako je vzduch, voda, půda, flora a fauna negativně ovlivní společnost jako celek. V poslední době celosvětově roste zájem o ochranu životního prostředí, mimo jiné proto, že přírodní zdroje se stávají čím dál vzácnějšími a všechny národy jsou nepříznivě ovlivňovány jejich neefektivním využíváním.⁹

K nejzávažnějším globálním environmentálními rizikům se konkrétně řadí:

- změna klimatu planety Země (globální oteplování);
- poškozování a ztenčování ozónové vrstvy Země;
- kyselá atmosférická depozice;
- snižování biodiverzity (ztráta biologické rozmanitosti);
- degradace půd (eroze, zhutňování, odlesňování, desertifikace, kontaminace atd.);
- znečišťování vod (jak mořské vody, tak i sladké)¹⁰.

⁸GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO KOMUNIKACI EVROPSKÉ KOMISE, *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1

⁹OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance*. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

¹⁰DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

Některá vyjmenovaná ekologická rizika jsou často chybně považována pouze za lokální hrozby, pravdou však je, že jejich dopady přesahují hranice regionů, dokonce i států. Rozvoj společnosti a civilizace, především ten ekonomický, v posledních desetiletích mimo jiné způsobuje zvýšená rizika pro životní prostředí na celém světě. Environmentální rizika a problémy s ochranou životního prostředí se tak postupně staly globální hrozbou. Všechny globální ekologické problémy jsou navzájem provázané, úzce spolu souvisí a tím se jejich společné účinky ještě násobí. To má za následek, že stav životního prostředí přímo i nepřímo ohrožuje zdraví lidské populace, ale i její přežití do budoucna. Mluví se zde o horizontu několika následujících desetiletí až staletí. Tento neudržitelný stav se společnost snaží řešit. Zatím se však soustředí spíše na odstraňování nejhorších následků lidských činností. To však nestačí a v co nejkratším časovém horizontu je nutné zaměřit se ve značné míře také na odstraňování a eliminaci příčin problémů s ochranou životního prostředí. Jak již bylo zmíněno, jednotlivá ekologická rizika se navzájem podmiňují a ovlivňují, proto je třeba, aby k nim bylo přistupováno komplexně.

1.3.1 Nástroje ochrany životního prostředí

Globální problémy životního prostředí je ale potřeba začít řešit na regionální úrovni, protože ve skutečnosti neexistují žádné nástroje ochrany životního prostředí, které by dokázaly působit zcela globálně a univerzálně. V této souvislosti je vhodné držet se anglické poučky: „Mysli globálně, ale jednej lokálně“. V ochraně přírody je nezbytností koncentrované úsilí mnoha států světa. Zapojit se musí především velké a ekonomicky nejrozvinutější státy, ale nelze přehlížet a podceňovat význam ani těch menších, rozvojových nebo chudých států. Pouze za těchto předpokladů může být dosahováno alespoň dílčích úspěchů při řešení globálních environmentálních problémů.

Důležitou otázkou při řešení environmentálních rizik je odpovědnost za škody způsobené na životním prostředí. Přístup k environmentální odpovědnosti se v jednotlivých státech světa výrazně liší. Nepostradatelným prvkem vypořádávání se s environmentálními riziky je legislativní rámec, který stanovuje základní pravidla. Můžeme se setkat se dvěma základními právními přístupy:

- *Prevence neboli tzv. ex ante regulace* je charakterizována striktní občansko-právní regulací, kde nastavené standarty, pravidla a předem dané sankcionování působí preventivně, a regulace tak sníží riziko vzniku environmentálního znečištění. Cílem environmentální odpovědnosti je v tomto případě tedy odrazování od určitých aktivit a tím zabránění znečištění.
- *Ex post odpovědnost tj. kompenzace ztrát* způsobených znečištěním znamená uvalení sanačních nákladů na viníka díky vymahatelnosti odpovědnosti, která je uplatňována soudy. Znečišťovatel může volně působit na trhu, ale v případě znečištění je povinen zaplatit kompenzace za poškození životního prostředí nebo za škody způsobené třetím stranám.¹¹

Nejúčinnějším řešením je kombinace těchto dvou přístupů.

Na stavu životního prostředí a s ním souvisejícím vypořádáváním se s environmentálními riziky se podílejí všechny ekonomické subjekty jednotlivých států, jak obyvatelé, státní orgány, podniky, ale i pojišťovny a nevládní organizace. Ve většině zemí je environmentální odpovědnost řešena kombinací několika metod.

Velmi podstatná je *role státu*, který určuje legislativní rámec, udává jím pravidla pro podnikání a vstup na trh, ale také stanovuje sankce. Vlády mají navíc pravomoc prosazovat přijetí vhodných opatření ke zmírnění rizik a ustanovit pojištění přírodních rizik jako povinné, a tím rozložit rizika v celé společnosti. V mnoha zemích jsou případným poškozeným poskytovány státní záruky a garance nebo jsou zakládány státní fondy pro určitá environmentální rizika. Orgán veřejné správy může být zajistitelem poslední instance.

¹¹OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

Druhou možností je *soukromé pojištění znečišťovatelů*. To se však rozvíjí jen pozvolna, protože mnoho podnikatelů podceňuje rizika škod na životním prostředí, pojištění je nákladné a vyžaduje úzkou spolupráci pojistníka a pojistitele.¹² Příkladem je právě Česká republika, kde zákon sice stanovuje podmínky, za nichž se provozovatel určitých činností musí finančně zajistit pro případ environmentální odpovědnosti, ale proces ohodnocení rizika dle nařízení vlády č. 295/2011 Sb. je v praxi často obcházen. Ve výsledku takoví provozovatelé podhodnocují možná rizika a finančně se nezajistí. Tomuto zákonu a nařízení vlády bude věnována podkapitola 2.4.3.

Ani pro pojišťovny není jednoduché tento druh pojištění poskytovat vzhledem k riziku vzniku katastrofálních škod a nedostatečné pojistné kapacity. Z tohoto důvodu je v této oblasti ve značné míře uplatňováno zajištění a například v řadě evropských zemí pojišťovny a zajišťovny vytvořily pooly, aby sloučily kapacitu, vyvinuly nové pojistné produkty a sdílely informace a statistické údaje.

Základním prostředkem na ochranu životního prostředí je právo. Primárně se jedná o nástroje mezinárodního práva veřejného, jehož prostřednictvím lze upravovat pravidla chování jednotlivých států a ve svém důsledku může ovlivňovat i národní právní řády. Svůj nezanedbatelný význam mezi prostředky ochrany životního prostředí mají mezinárodní organizace a jejich struktury, které svou existencí a aktivitami zajišťují potřebné institucionální zabezpečení a také předpoklady k řešení globálních problémů v oblasti životního prostředí. Při ochraně životního prostředí však kromě práva působí i množství dalších prostředků. Obvykle jsou na právo velmi úzce navázány a často jsou právem nějakým způsobem upraveny, vymezeny nebo právo vytváří předpoklady pro fungování těchto prostředků na ochranu životního prostředí. Právo nemůže být považováno za jediný nebo dokonce samospasitelný prostředek ochrany životního prostředí.

¹²OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance*. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

Společně s právem musí fungovat nástroje a prostředky ekonomické, vědecké, technické, technologické, politické, vzdělávací, výchovné, osvětové a organizační. Tyto prostředky právo doplňují a vytvářejí předpoklady pro jeho působení. Uvedené nástroje ochrany životního prostředí účinkují společně a vzájemně se mísí. Sice se mohou navzájem nahrazovat, ale pouze omezeně. Nelze tak žádný z těchto nástrojů úplně vynechat a nahradit jiným způsobem. Už vůbec nelze jakkoli nahradit nebo dokonce vypustit právo, protože právo je nástroj přesný, závazný a vynutitelný. Ostatní nástroje mají v ochraně životního prostředí důležitou úlohu a s právem se navzájem doplňují. Vytváří podmínky a předpoklady k tomu, aby právo v této oblasti mohlo vznikat a následně i působit.

„Na příkladu nakládání s odpady můžeme dobře demonstrovat, že by sebelépe dobře formulovaný a propracovaný zákon o odpadech nemohl být v praxi účinně prosazován, pokud by nebylo fungujících prostředků ekonomických (ekonomické stimulační v poplatcích, vytváření zdrojů pro realizaci nakládání s odpady a jejich odstraňování), vědeckých a technických (technologie pro sběr, svoz, recyklaci a odstraňování odpadů), výchovných a osvětových (poučení a uvědomění obyvatelstva o nezbytnosti třídění a jiného vhodného nakládání s odpady, zejména těmi nebezpečnými) a konečně i organizačních a institucionálních (systémy rozmístění sběrových nádob, organizované svozy nebezpečných odpadů atd.). To vše musí tvořit vzájemně skloubený a fungující celek prostředků, který se nazývá odpadovým hospodářstvím, např. v úseku komunálních odpadů. Obdobných případů by bylo možné uvést zajisté celou řadu i na dalších úsecích (ochrany ovzduší, vody, půdy, lesa, přírody atd.).“¹³

Z toho mimo jiné vyplývá, že ostatní nástroje mohou právo v oblasti ochrany životního prostředí zastoupit jen částečně. Nejčastěji v situacích, kdy není závaznost a vynutitelnost odpovídajících pravidel konání bezpodmínečně nutná. Existují sice oblasti, ve kterých

¹³ DAMOHORSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 9. ISBN 978-80-7400-338-7.

dostačuje působení výchovných, osvětových nebo ekonomických nástrojů, nicméně právo a právem upravené prostředky jsou v ekologii nutné, nenahraditelné a zcela zásadní.¹⁴

1.3.2 Politiky na ochranu životního prostředí

Obecně se dá říci, že ekologické politiky států i mezinárodních organizací hledají rovnováhu mezi požadavky na další rozvoj společnosti, který krom jiného obnáší čerpání přírodních zdrojů této planety, a naším úkolem předat Zemi dalším generacím v dobrém stavu. Z toho důvodu získává na svém významu pojem udržitelnost. Stav životního prostředí ovlivňují lidské aktivity zejména v oblasti průmyslu, zemědělství, rybolovu, dopravy, energetiky a územního plánování. Úspěšnost těchto sektorů je ale zpětně ovlivňována stavem našich ekosystémů. Dlouhodobá udržitelnost tedy znamená stav, kdy výše zmíněná odvětví lidské činnosti budou i nadále schopna poskytovat produkty, které naše rozvíjející se společnost potřebuje, aniž by byla zároveň ohrožována příroda a její ekosystémy, na nichž jsme všichni závislí.¹⁵

Z praktického pohledu politika na ochranu životního prostředí znamená nezbytný širší rámec pro přijímání právních norem každého jednotlivého státu nebo mezinárodní organizace. Ekologická politika zahrnuje mimo právní nástroje také politické, ekonomické, osvětové, výchovné atd. Moderní politiky na ochranu životního prostředí vznikají až v posledních desetiletích a tvoří základní koncepty směřování světových společenství, mezinárodních organizací i jednotlivých zemí.¹⁶

Politiky EU v oblasti životního prostředí budou popsány v podkapitole 2.1 a politikám ČR v této oblasti bude věnována podkapitola 2.3.

¹⁴ tamtéž

¹⁵ GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO KOMUNIKACI EVROPSKÉ KOMISE, Politiky Evropské unie: Životní prostředí. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1

¹⁶ DAMOHORSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

1.4 Risk management

Pojmem risk management označujeme dynamicky se rozvíjející vědní disciplínu, která vznikla teprve v první polovině padesátých let dvacátého století. V české pojistné teorii se tento pojem nepřekládá, ale někdy je ne zcela přesně nahrazován českým výrazem řízení rizik. Risk management v posledních desetiletích nabývá na svém významu především proto, že umožňuje lépe předvídat důsledky vyplývající z nejednoznačnosti průběhu reálných ekonomických procesů do moderního rozhodování a řízení. Pozoruhodný je fakt, že za vznikem tohoto moderního oboru nestojí subjekty pojišťovnictví, ale velké západní průmyslové podniky. Tyto společnosti cítily potřebu zajistit si pojistné krytí tak, aby co nejpřesněji odpovídalo skutečnému vystavení se možným důsledkům nahodilých událostí.

Risk management a především jedna z jeho složek risk engineering mají za svůj primární cíl ochranu životů, majetku a životního prostředí. K tomuto účelu využívají inženýrské znalosti, technické a manažerské dovednosti a veškeré dostupné know-how. Zjednodušeně řečeno, riziko je v oboru rizikového inženýrství chápáno jako nepoznaný škodní potenciál, který lze vyjádřit jako funkci pravděpodobnosti výskytu a velikosti škodních následků. Mluvíme zde o možném nebo existujícím souboru podmínek a akcí, které mohou činnost zahrnující nebezpečnou podmínku proměnit v nehodu, dokonce i katastrofu.

Hlavním úkolem risk managementu je pochopit stávající rizika, poznat je, sepsat a rozhodnout, jak s jednotlivými riziky naložit. Některá rizika je vhodné eliminovat, redukovat, přenést, jiná zase ponechat (to platí pro rizika, která nelze v danou chvíli číselně vyjádřit, nebo jsou například nerozpoznatelná). Z pohledu risk managementu nelze vyloučit veškeré riziko. Cílem risk managementu a efektivního řízení je vyvarovat se toho, aby ponechaná rizika byla hrozbou pro schopnost přežití a dalšího fungování podniku.¹⁷

Risk management lze vnímat ze dvou hledisek. Záleží na tom, jaký subjekt řízení rizik provádí. Jinak musí k rizikům přistupovat pojišťovny a jinak podniky. Proto bude tato problematika v následujícím textu rozdělena do dvou subkapitol, z nichž první popíše risk

¹⁷DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

management z pohledu pojišťovny, tedy pojistné praxe, zatímco druhá podkapitola bude řešit risk management v podnikové praxi.

1.4.1 Risk management (pojistná praxe)

Nezbytností pro risk management je analýza rizik. Pomocí analýzy je zjišťována míra nebezpečí (hrozba), kterým je organizace vystavena, jak moc jsou její aktiva vůči těmto hrozbám zranitelná, jak vysoká je pravděpodobnost, že hrozba nastane (zranitelnost) a jaký dopad to na organizaci může mít. Při řízení rizik je nutné mít na paměti základní principy risk managementu, jež už byly zmíněny i textu výše:

- Každá lidská činnost přináší určitá rizika.
- Nulové riziko neexistuje.

V pojistné teorii je proces risk managementu rozdělován do třech fází: identifikace rizika, ovládnutí rizika a finanční eliminace důsledků realizace rizika¹⁸. Dále existuje i rozčlenění na: identifikaci rizika, ocenění a kvantifikaci, kontrolu a financování rizik.¹⁹

První fáze aplikačního procesu: Identifikace rizika

Identifikace rizika společně s katalogizací rizik a kvantitativním hodnocením míry rizika ohrožujícího ekonomickou činnost člověka spadají do tzv. analýzy rizik. V rámci této analýzy se lidé (na celospolečenské, podnikové úrovni, úrovni rodiny nebo jednotlivce atd.) snaží odpovědět na několik zásadních otázek: co se může stát?, které nežádoucí události jsou pravděpodobné?, jaká je ta pravděpodobnost výskytu?, jaké můžeme očekávat důsledky? Přestože není možné vyloučit veškeré riziko, nejsou známa všechna

¹⁸DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

¹⁹DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

rizika a navíc se rizika mění v čase, závisí na úspěšné identifikaci známých rizik kvalita dalších fází aplikačního procesu a identifikace rizik je zásadní fází risk managementu.

Druhá fáze aplikačního procesu: Ovládání (redukce a eliminace) rizika (ocenění a kvantifikace)

Východiskem pro ovládání rizika je první fáze aplikačního procesu, tedy analýza a identifikace rizik. Výsledkem druhé fáze procesu risk managementu je stanovení požadavků na konkrétní opatření, kterými už se zabývá třetí fáze aplikačního procesu. Je tedy nezbytné, aby byly v rámci fáze ovládání rizika vytvořeny všechny technicko-organizační předpoklady pro minimalizaci rizika. Je nutné minimalizovat nejen četnost výskytu rizika, ale i velikost škodných nákladů. Ducháčková²⁰ označuje druhou fázi risk managementu – Ocenění a kvantifikace.

Třetí fáze aplikačního procesu: Finanční eliminace důsledků realizace rizika (kontrola a financování)

Podle autorky Ducháčkové je třetí fáze označovaná jako kontrola a financování rizik.²¹ Pokud se ekonomický subjekt rozhodne finančně eliminovat riziko pojistnou metodou v klasickém tržním prostředí, má k dispozici dvě alternativní řešení. Buď může krytí důsledky realizace rizika vlastními finančními zdroji, které má k dispozici, nebo riziko přeneset na k tomuto účelu zřízenou speciální instituci – pojišťovnu. Vlastní krytí rizika připadá v úvahu, pokud se důsledky realizace rizika projevují jako předvídatelné, pravidelně se opakující a se zhruba stejnou výší případné škody. S tím však souvisí finanční situace podniku a takový ekonomický subjekt musí v rámci risk managementu sám určit, zda je vlastní krytí rizika v jeho finančních možnostech i např. včetně využití úvěru apod. Pokud je však z dlouhodobého hlediska pro ekonomický subjekt levnější transfer rizika, je racionální využít služeb speciální, na komerčních principech fungující

²⁰ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

²¹ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

instituci, tedy pojišťovnu. Hlavní výhodou komerčního pojištění je přinejmenším to, že za poměrně malý, předem stanovený poplatek – pojistné, je subjekt finančně krytý i pro nahodilé události s možnými katastrofálními důsledky. Pojištění je tak nejvhodnější pro rizika, jejichž následky nelze předem odhadnout a mohou pro daný ekonomický subjekt znamenat zásadní nebo i likvidační finanční důsledky.²²

Mezi tato rizika, která mají pro ekonomický subjekt až likvidační důsledky, můžeme řadit právě rizika environmentální, která může podnik způsobit svou vlastní činností. Této problematice bude podrobně věnována následující subkapitola, ve které se zaměřím na nové trendy v risk managementu pro podnikovou praxi.

1.4.2 Risk management (podniková praxe)

Jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, pod pojmem risk management je chápáno řízení rizik – od identifikace, přes ocenění a kvantifikaci až po kontrolu a financování rizik.

V pokrizovém období – tedy po dopadech novodobé finanční krize na ekonomické subjekty, která byla započata v roce 2007, vyvstala otázka, z jakého důvodu bankrotovaly jinak zdravé a stabilní společnosti? Celková suma všech zkrachovalých podniků byla v polovině roku 2009 vyčíslena na 14,5 bilionu USD. Pro srovnání Marshallův plán na obnovu Evropy po druhé světové válce počítal s objemem finančních prostředků ve výši 0,1 bilionu USD.²³ Krom toho organizace všech typů a velikostí čelí řadě rizik, která ovlivňují dosahování jejich cílů. Na tyto cíle může být nahlíženo z pohledu společenského, environmentálního, technologického, bezpečnostního a zabezpečujícího výsledky. Důležitými cíli jsou pro podnik nebo organizaci i komerční, finanční a ekonomická opatření a také se nesmí zapomínat na sociální, kulturní, politické důsledky a dopady na

²²DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

²³MUŽÁKOVÁ, K., PŘÍVRATSKÁ, J. Být chudý a bez dluhů – to je největší bohatství. In *Sborník z mezinárodní konference „Finance a účetnictví v kontextu ekonomické krize“*. Liberec: Technical University of Liberec, 12. listopadu, 2009, s. 5. ISBN 978-80-7372-564-8.

dobré jméno společnosti. Proto bylo naprostou nezbytností upravit řízení rizik v podnikové praxi a vznikly mezinárodní normy ISO 31000 a ISO 31010.

Norma ISO 31000, vydaná v říjnu 2010, je součástí skupiny mezinárodních standardů vydávaných Mezinárodní organizací pro standardizaci ISO (International Organization for Standardization). ISO 31000 je označením standardu pro *Management rizik (Řízení rizik – Principy a směrnice)*. Pro podnikovou praxi je právě důležité, že ISO 31000 poskytuje podrobné návody (obsahuje Principy a směrnice), jak řídit logickým, systematickým, transparentním a spolehlivým způsobem různé formy rizik a jak sladit systém řízení rizik do organizace avšechjejích procesů, rozhodování, produktů, služeb a aktiv. S tím souvisí i doporučení normy, aby organizace rozvíjely, implementovaly a nepřetržitě zlepšovaly rámec, jehož účelem je integrovat proces risk managementu do svého celkového vedení, strategie a plánování, řízení, procesů podávání hlášení, politik, hodnot a kultury. Risk management, jak je popsán v ISO 31000, lze aplikovat na celou organizaci, v mnoha oblastech a na mnohých úrovních, v kteroukoli dobu, stejně jako pro specifické funkce, projekty nebo činnosti. Zároveň je tato norma použitelná ve všech sektorech, může ji tedy použít libovolný typ organizace.²⁴ Na ISO 31000 navazuje evropská norma ISO 31010 někdy také označovaná ČSN EN 31010.

ISO 31010 – Management rizik (Techniky posuzování rizik) je mezinárodní norma sloužící jako podpůrná pro normu ISO 31000. Svou povahou je obecná, takže poskytuje návod pro mnoho průmyslových odvětví a typů systémů. Dá se říci, že uvádí aplikaci řady technik se specifickými odkazy na jiné mezinárodní normy, ve kterých je koncepce a aplikace technik popsána mnohem podrobněji. V jednotlivých průmyslových odvětvích může existovat více specifických norem, které zavádějí preferované metodiky a úrovně posuzování pro konkrétní aplikace. V případě, že jsou tyto normy v souladu s ISO 31010, obecně bývají specifické normy dostatečné. ISO 31010 z praktického hlediska poskytuje návod k volbě a aplikaci systematických technik pro posuzování rizik. Posuzování rizik prováděné v souladu s touto normou zlepšuje efektivitu ostatních činností risk managementu. Účelem této normy není její použití v rámci certifikace, předpisů a nařízení nebo pro smluvní užití.

²⁴Norma ČSN ISO 31000:2010: Management rizik - Principy a směrnice

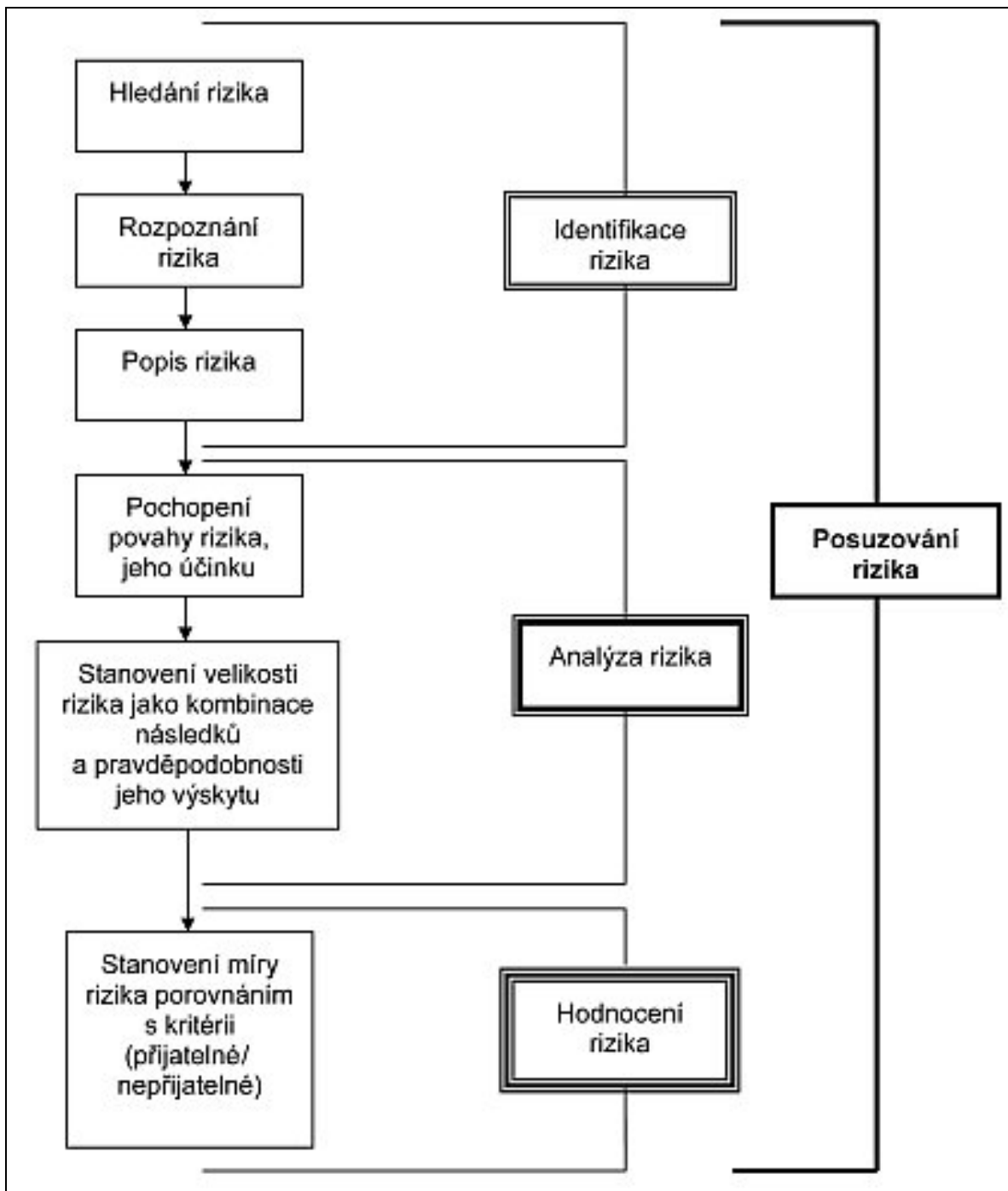
Norma nestanovuje specifická kritéria pro zjištění potřeby analýzy rizik, ani nespécifikuje typ metody analýzy rizik, který by měl být požadován pro určitou aplikaci.²⁵

Jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, proces risk managementu je rozdělován do třech základních fází: identifikace rizika, ovládnání rizika a finanční eliminace důsledků realizace rizika²⁶ nebo také identifikace rizika, ocenění a kvantifikace, kontrola a financování rizik.²⁷ Avšak toto rozfázování risk managementu nebylo pro podnikovou praxi zcela vhodné a dostačující, proto vznikl i v souvislosti s normami ISO 31000 a 31010 pokyn TNI 01 0350:2010, který v rámci celkového procesu posuzování rizik stanovuje následující kroky:

²⁵Norma ČSN EN 31010:2011 - techniky posuzování rizik

²⁶DAÑHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

²⁷DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

Obrázek 1 Jednotlivé kroky v procesu posuzování rizik
Zdroj: QM profi²⁸

²⁸ QM profi. Norma ČSN EN 31010:2011 - techniky posuzování rizik [online]. QM profi 16. 1. 2012 [vid. 2014-11-29]. Dostupné z: http://www.qmprofi.cz/33/norma-csn-en-31010-2011-techniky-posuzovani-rizik-uniqueidgOkE4NvrWuOKaQDKuox_Z7N8p-AhH0hT9_n_I5qPcKo/?sekce=34

Jak je patrné z obrázku 1, pro podnikovou praxi je využíván proces posuzování rizik, jež má celkem šest fází. Kroky risk managementu jsou tedy popsány podrobněji. Takovýto přístup je velmi přínosný při posuzování environmentálních rizik, protože právě environmentální rizika a odpovědnost ekonomických subjektů za škody na životním prostředí mohou mít pro podnik až likvidační důsledky. Je tedy nutné, aby se podniky věnovaly řízení environmentálních rizik s potřebnou opatrností a důsledností.

Pokud hovoříme o risk managementu, v podnikové praxi platí, že risk management se navzájem ovlivňuje krom jiného i s managementem kvality. Nelze tak opomenout vliv managementu kvality na oblast řízení rizik, konkrétně environmentálních rizik, proto zmíním jednu z důležitých norem, a to ISO 14000.

ISO 14000 je ve skutečnosti celá rodina mezinárodních norem (na normu ISO 14000 navazují další normy označené např. 14001, 14004, 14015, 14020 atd.), které se vztahují k vybudování významného dobrovolného nástroje environmentální politiky, a to environmentálního manažerského systému, zkráceně EMS. Celá skupina norem začínající normou ISO 14000, primárně zaměřená na “řízení životního prostředí“, se skládá z velkého počtu dílčích norem a směrnic, které souvisejí s řídicími systémy, a příbuzných norem upravujících terminologii a specifické nástroje, jako je audit (proces kontroly, zda systém řízení odpovídá normě). Organizace nebo podnik si tento systém podle požadavků norem ISO 14000 zabuduje do svého stávajícího řídicího systému a s jeho pomocí pak řídí a snaží se minimalizovat všechny rušivé vlivy své činnosti na životní prostředí tak, aby se jejich negativní dopady na životní prostředí neustále zmenšovaly.

Normy skupiny ISO 14000 se zabývají způsobem, jakým organizace pracují, ne výsledky jejich práce. Respektive se orientují na procesy, nikoliv na produkty – přinejmenším ne přímo. Nicméně způsob, jakým organizace nebo podnik řídí své procesy, pochopitelně ovlivňuje finální produkt. ISO 14000 aktivně podporuje, co lze udělat, aby výrobek odpovídal požadavkům zákazníka. Ovšem s ohledem na to, aby nebylo ohroženo životní

prostředí – ať už v průběhu výroby, nebo při používání výrobku – znečišťováním nebo vyčerpáváním přírodních zdrojů.²⁹

V úplném závěru této subkapitoly je důležité zmínit, kdo nese odpovědnost za řízení rizik v organizacích. Tato odpovědnost bývá zpravidla rozložena v rámci celého managementu. Nejvyšší odpovědnost má samozřejmě vlastník, statutární orgán a top management společnosti. Nicméně v malých organizacích je odpovědnost za řízení rizik koncentrována na úrovni statutárního orgánu, protože není efektivní zaměstnávat specializovaného manažera rizik na plný úvazek. Ve středních a velkých organizacích nesou hlavní odpovědnost za řízení rizik jednotliví manažeři. Velké organizace nebo organizace podnikající v rizikovém prostředí (například banky, pojišťovny, petrochemický a energetický průmysl, letecký průmysl, doprava) mají svého specialistu na řízení rizik, tuto pozici pak v podnicích označujeme jako risk manažer. Ve většině případů má s risk managementem co dočinění finanční ředitel, protože škody i preventivní nebo nápravná opatření lze finančně vyjádřit a mají dopad na finanční plánování organizace.

²⁹ČADÍKOVÁ, K. Normy ISO 9000 a ISO 14000. Národní knihovna. Knihovnická revue. Praha: Národní knihovna ČR, 2000, roč. 11, č. 2 - 3, s. 76-77. ISSN 1214-0478.

2. Legislativní úprava oblasti životního prostředí v rámci EU

Tato kapitola se věnuje vybraným aspektům legislativního rámce životního prostředí. První část je zaměřena na legislativu EU a ČR. Oblasti USA a Kanady je věnován třetí oddíl diplomové práce.

2.1 Politiky EU v oblasti životního prostředí

Politiky EU v oblasti životního prostředí už od svého vzniku zaznamenaly mnoho změn. To samozřejmě souvisí i se změnami problémů, kterým Evropa v této oblasti čelí. V 70. a 80. letech dvacátého století se společnost zaměřovala na klasická ekologická témata, jako je ochrana živočišných a rostlinných druhů a zlepšování kvality ovzduší a vody snížením emisí škodlivých a znečišťujících látek. Dnes je pozornost věnována spíše systematictějšímu přístupu, který bere v úvahu provázané vztahy mezi různými tématy i jejich globálnímu rozměru. V praxi to znamená, že se společnost kromě pouhého napravování neuspokojivého stavu snaží degradaci životního prostředí předcházet.

Je ale nezbytné, aby se k této iniciativě připojili všichni. Musí se aktivně zapojit občané, podniky, nevládní organizace a správní subjekty na evropské, národní, regionální i místní úrovni. To však nestačí pro řešení celosvětových problémů, a je tedy nutná i spolupráce s mezinárodními partnery.³⁰

2.1.1 Evropská agentura pro životní prostředí

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) je agenturou Evropské unie. Jejím hlavním úkolem je zajistit kvalitní a nezávislé informace o životním prostředí. Je významným zdrojem informací pro ty, kteří vyvíjejí, přijímají, provádí a hodnotí politiky životního prostředí, a také pro širokou veřejnost. V současnosti patří mezi členy agentury EEA

³⁰GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO KOMUNIKACI EVROPSKÉ KOMISE, Politiky Evropské unie: Životní prostředí. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1

33země. EEA byla založena nařízením z roku 1990, jímž byla zároveň zřízena i Evropská informační a pozorovací síť pro životní prostředí (EIONET). Jako sídlo agentury byla vybrána Kodaň. EEA začala naplno pracovat v roce 1994. Od té doby shromažďuje údaje od členských států a vytváří z nich datové soubory. Krom jiného sestavuje indikátory a zprávy týkající se stavu životního prostředí. Její hlavní úlohou je pomoc EU a členským zemím provádět informovaná rozhodnutí o způsobech zlepšování životního prostředí. Má za úkol i poradní činnost v možnostech a způsobech začleňování environmentálních otázek do hospodářských politik. Hlavním cílem této činnosti je přiblížit se cíli udržitelného hospodářství. Evropská agentura pro životní prostředí také koordinuje činnost již zmíněné Evropské informační a pozorovací sítě pro životní prostředí.

Hlavními klienty Evropské agentury pro životní prostředí jsou členské země a orgány Evropské unie: Evropská komise, Evropský parlament a Rada. Vedle této ústřední skupiny evropských politických subjektů pomáhá i dalším institucím EU, jako je Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů. Mezi další klienty patří podnikatelská sféra, akademická obec, nevládní organizace a další subjekty občanské společnosti. EEA se snaží dosáhnout obousměrné komunikace s uživateli informací, aby byly správně identifikovány informační potřeby a aby bylo zajištěno, že poskytnuté informace jsou pro uživatele pochopitelné a také, aby se jimi opravdu zabývali.³¹

2.1.2 Provádění politiky životního prostředí

Za uplatňování evropských environmentálních právních norem odpovídají jednotlivé členské státy EU a podílí se na něm různé subjekty. Jedná se o kontrolní orgány, soudy členských zemí, nevládní organizace, ale i jednotlivce uplatňující svá účastnická práva. Pokud nějaký stát dané normy náležitě neaplikuje, může na něj Evropská komise podat žalobu u Evropského soudního dvora. Taková opatření v případě porušení závazků mají motivační roli, aby stát našel vhodné řešení dané situace. Žaloba je sice tou poslední

³¹EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. *About EEA: Who we are*, [online]. EEA, [vid. 2014-11-01]. Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/about-us>

možností, ale opakované neplnění závazků může vést i k uložení pokuty. Komise se však raději snaží členským státům s účinným prováděním předpisů pomoci. Pomáhá jim nejen s financováním, ale i se zajišťováním kapacity. Mimo to se snaží prohlubovat znalosti o stavu životního prostředí a pravidelně zjišťovat, jak členské státy ve skutečnosti plní své závazky.

2.1.3 Financování ochrany životního prostředí

Roku 1992 byl zřízen hlavní nástroj environmentální politiky EU, kterým je finanční nástroj pro životní prostředí LIFE. Zkratka LIFE je odvozena z francouzského názvu L'Instrument financier pour l'environnement. Finanční prostředky z programu LIFE jsou využívány při řešení problémů, jako je snižování biodiverzity, ztráta přírodních stanovišť, racionálnější využívání přírodních zdrojů a klimatické změny. Z prostředků LIFE jsou financovány především praktické iniciativy, inovace a šíření osvědčených postupů na lokální úrovni. Tyto projekty výrazně přispěly ke změně způsobu, jak tvůrci politik, zainteresované strany i širší veřejnost o životním prostředí přemýšlí a jak se k němu chovají.

V roce 2001 vznikl návrh pro „Směrnici Evropského parlamentu a Rady na environmentální odpovědnost s ohledem na prevenci a odstranění environmentálních škod“ představený Komisí Evropského společenství členským státům 23. 1. 2002. Předpis měl řešit především finanční odpovědnost znečišťovatelů. Důležité parametry této směrnice budou uspořádány do Tabulky 3 Komparace přístupu k environmentální odpovědnosti USA a EU v kapitole 4. Ve zmíněné směrnici se neuvažuje nad žádným specifickým požadavkem poskytovat pojištění nebo jiné formy, které povedou k finančnímu zabezpečení provozovatelů. U států EU je obecně požadováno podporovat:

- Aby provozovatelé používali jakékoliv odpovídající pojištění nebo jakoukoliv formu finančního zajištění

- Rozvoj odpovídajícího pojištění nebo dalších finančních zajištění provozovatelů³²

V současnosti však na úrovni EU platí poměrně dlouho připravovaná směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35 ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí, z níž vychází i české environmentální právo. Viz podkapitolu 2.4.3.

2.1.4 Role trhu

Důležitým cílem při vytváření politiky EU v oblasti životního prostředí je motivace podniků i spotřebitelů k provádění ekologicky udržitelných rozhodnutí. V podstatě se usiluje o to, aby se při ochraně i sanaci životního prostředí postupovalo šetrně i z finančního hlediska a nekladl se větší tlak na již tak vzácné přírodní zdroje. To v praxi znamená, že finanční pobídky k ochraně životního prostředí jsou poskytovány prostřednictvím stávajících ekonomických instrumentů. V odvětvích, kde trh neexistuje, pomáhá při stanovení ceny odrážející skutečné náklady z hlediska životního prostředí vymezení cílů a zavedení systému stanovujícího limity pro obchodování s emisemi. Mnohé systémy už také využívají motivaci podniků prostřednictvím daní a dotací. Například jsou vybírány poplatky za kácení stromů a za likvidaci odpadu. Evropská komise se kromě toho snaží postupně odstranit veškeré typy pobídek, které podporují využívání znečišťujících, energeticky náročných produktů. Podniky, které se věnují ekologickému výzkumu a inovacím, mohou čerpat finanční prostředky z různých programů Evropské unie. EU podporuje ekologické veřejné zakázky, používání tzv. ekoznaček i kalkulaci ceny výrobku, která zohledňuje předpokládané náklady na jeho celý životní cyklus, právě kvůli motivaci podniků i spotřebitelů k většímu využívání ekologických technologií.

³²OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

2.1.5 Zahraníční spolupráce a mezinárodní působení EU v oblasti ochrany životního prostředí

Jak už bylo několikrát naznačeno výše, problémy životního prostředí se zpravidla neomezují na území jednoho státu, ale zasahují značně širší oblasti. Ovzduší, vodní toky, moře, živočišstvo a rostlinstvo nelze uzavřít do oddělených bloků pomocí státních hranic. Proto Unie dbá na to, aby země připravující se na vstup do EU sladily své environmentální právní normy na ochranu životního prostředí s předpisy uplatňovanými v celé Unii. Podpisem Smlouvy o Evropské unii se tak nové členské země krom jiného zavazují, že budou usilovat o zajištění vysoké úrovně ochrany a zlepšení kvality životního prostředí. Ale protože zkoordinování vnitrostátního práva s evropskou environmentální legislativou je náročné, Evropská komise kandidátským zemím poskytuje technickou i finanční podporu. Podobným způsobem se snaží EU působit i na sousední země nebo při mezinárodních jednáních na téma udržitelného rozvoje, biodiverzity a změny klimatu. Tímto způsobem spolupracuje EU se zeměmi severní Afriky, Středního východu, východní Evropy a jižního Kavkazu. Dlouhodobá udržitelnost životního prostředí je také jedním z rozvojových cílů tisíciletí Organizace spojených národů.

V roce 2010 se v japonském městě Nagoja konal summit o biologické rozmanitosti. I zde se Evropská unie zásadním způsobem zapojovala do jednání a výsledkem tohoto mezinárodního setkání byla celosvětová strategie na boj proti snižování biologické rozmanitosti. Byl určen i balíček opatření, která mají zajistit, aby ekosystémy na naší planetě byly schopny zachovat dobré životní podmínky pro lidstvo i do budoucna. A na konferenci Rio+20 konané o dva roky později v Brazílii se účastníci shodli na tom, že je potřeba při řešení globálních ekologických problémů postupovat jednotněji.³³

³³GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO KOMUNIKACI EVROPSKÉ KOMISE, Politiky Evropské unie: Životní prostředí. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1

2.2 Legislativa EU v oblasti životního prostředí

Environmentální legislativa EU vychází z unijní politiky životního prostředí. Ekologická politika Společenství patří k nejmladším politikám EU, nicméně ekologie je v současnosti považována za jednu z předních otázek, kterými by se instituce EU měly zabývat. Legislativa vznikající v této oblasti značným způsobem ovlivňuje i právní normy v dalších odvětvích, jako je např. ochrana spotřebitele, veřejné zdraví, zemědělství, průmysl, rybolov a námořnictví, obchod, doprava a energetika. Jednotlivé právní předpisy se společně s environmentální legislativou vzájemně ovlivňují a navzájem do sebe zasahují. Celý tento systém norem a regulací se stále rozvíjí. Hlavní snahou odpovědných institucí na úrovni EU je sladit technologický rozvoj s ochranou životního prostředí a přírodních zdrojů. Unijní environmentální právo je tak v současné době hlavním nástrojem ekologické politiky EU.

2.2.1 Historický vývoj environmentální legislativy na úrovni EU

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) byla podepsána 25. března 1957 v rámci Římských smluv. Mezinárodní organizace EHS tedy vznikla 1. ledna 1958 za účelem podpory ekonomické integrace mezi těmito státy: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. Tato smlouva ale ve svých ustanoveních otázku životního prostředí vůbec neřešila. V prvních letech fungování Společenství tak nebyl udán právní rámec týkající se ochrany životního prostředí.

Na začátku 70. let 20. století se mezi členy Společenství čím dál více projevovaly snahy o vytvoření společných standardů na ochranu spotřebitelů a odstranění překážek volného trhu. V návaznosti na tyto potřeby byly přijaty předpisy, zahrnující vybrané aspekty ochrany životního prostředí. Tyto unijní normy upravovaly ochranu před nebezpečnými chemickými látkami, dále emisní limity automobilů a v neposlední řadě škodlivé látky v pracích prostředcích. Z právního hlediska se opíraly o některé články Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství. Konkrétně se jednalo o článek 94 (ex čl. 100 – sbližování právních předpisů za účelem vytvoření a fungování společného trhu) a článek 308 – dodatečné pravomoci.

Zásadní zlom ve vývoji environmentální legislativy nastal v polovině 70. let 20. Století, kdy už byly přijaty první unijní normy upravující konkrétní složky životního prostředí, lépe řečeno zdroje ohrožení. Tyto právní předpisy upravovaly otázku vod a odpadů. Patřily mezi ně tyto směrnice: 75/439/EHS, o odpadech, OJ L 194/23; 75/440/EHS, o povrchových vodách, OJ L 194/26;³⁴

2.2.2 Akční programy ochrany životního prostředí

V roce 1972 zahájila Komise aktivity v oblasti životního prostředí prostřednictvím akčních programů. K tomuto rozhodnutí dospěla Komise v důsledku závěrů první celosvětové konference OSN, uskutečněné v témže roce ve Stockholmu, která se zabývala problematikou životního prostředí.³⁵ Dosud bylo přijato celkem 7 těchto akčních programů.

- První akční program ochrany životního prostředí byl přijat v roce 1973. Stanovil právní zásady a priority, jimiž se měla řídit environmentální politika Společenství po dobu následujících pěti let.
- Druhý akční program byl vyhlášen v roce 1977. Definoval požadavek na změny v průmyslové politice tak, aby byly zohledněny potřeby životního prostředí. První a Druhý akční program společně stanovily 11 zásad environmentální politiky, jichž se držely i následující akční programy.
- Třetí akční program ochrany životního prostředí (1982) vyzdvihl princip prevence a zahrnoval i požadavek začlenění environmentální politiky také do ostatních politik EHS. Především se jednalo o politiky zemědělské, dopravní a regionální.

³⁴DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

³⁵KUCHYŇKOVÁ, M. *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. [online]. 2005-14 Vláda České republiky. [vid. 2014-8-24]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

- 1. července 1987 vstoupil v platnost Jednotný evropský akt (JEA), který byl významným krokem ve vývoji práva. Krom jiného začlenil do Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství zcela novou kapitolu „Životní prostředí“. Tímto se ochrana životního prostředí stala součástí primárního práva. Byly stanoveny tři cíle: zlepšovat kvalitu životního prostředí, podílet se na ochraně lidského zdraví a zaručit hospodárné a rozumné nakládání s přírodními zdroji. Úprava v rámci JEA stanovila základní principy ekologické politiky: zásada prevence, zásada náhrady škody u zdroje poškození a zásada znečišťovatel platí. Úprava také formulovala výše zmíněnou zásadu integrace ekologické politiky do politik ostatních, ale i zásadu subsidiarity a princip vysoké úrovně ochrany.
- Čtvrtý akční program z roku 1987 se věnoval hlavně problému efektivní implementace již existujících právních předpisů na úrovni Společenství a zkvalitnění přístupu k informacím.
- Do Smlouvy, konkrétně do ustanovení týkajících se životního prostředí, zasáhla i Maastrichtská smlouva z r. 1992. Nově byl definován čtvrtý cíl: podpora opatření na mezinárodní úrovni čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí. Přibyla i další zásada v oblasti ochrany životního prostředí: princip předběžné opatrnosti.
- Pátý akční program (1993) vycházel striktně z principu trvale udržitelného rozvoje, který byl primárně definován už v souvislosti s Maastrichtskou smlouvou. Hlavním cílem Pátého akčního programu bylo trvale udržitelné hospodaření s přírodními zdroji (voda a půda), předcházení vzniku odpadů, snižování spotřeby energie, kvalitnější řízení pohybu zboží a služeb, zlepšení kvality obalových technologií a také zkvalitnění péče o lidské zdraví a bezpečnost.
- Šestý akční program (2002) byl přijat prostřednictvím rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002 ze dne 22. 7. 2002 a nesl název „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost je v našich rukou“. Tento Akční program už obsahuje právně závazná ustanovení. Hlavními čtyřmi prioritami Šestého akčního programu byly tyto

oblasti: boj proti klimatickým změnám na Zemi; ochrana přírody a biodiverzity; lidské zdraví a přírodní zdroje a odpadové hospodářství.³⁶

- Sedmý akční program platí na období do 31. prosince 2020 a má následující prioritní cíle:
 - ochrana, zachování a zlepšení přírodního bohatství Unie;
 - obrátit Unii na účinné využívání zdrojů, zelené a konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství;
 - chránit občany Unie od zdravotních rizik týkajících se životního prostředí
 - zlepšit znalosti a znalostní základnu environmentálních politik Unie
 - zajistit investice v oblasti životního prostředí a politiky v oblasti klimatu a životního prostředí pro řešení externalit;
 - zlepšit integraci problematiky životního prostředí a soudržnost politik;
 - posílit udržitelnost měst Unie;
 - zvýšit efektivnost Unie při řešení mezinárodních environmentálních a klimatických problémů
- 7. EAP musí být založen na zásadě předběžné opatrnosti, zásady preventivních opatření a nápravy znečištění u zdroje a na zásadě znečišťovatel platí.
- 7. akční program pro životní prostředí přispívá k dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí a ke zlepšení kvality života a blahobytu občanů.³⁷

³⁶DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

2.2.3 Vynucování a sankce

Členské státy se v oblasti unijního práva životního prostředí často dopouští chyb a nesplňují požadavky unijních předpisů. Nejčastěji se setkáváme s nedodržením řádné a včasné transpozice unijních norem do jejich právních řádů. Dalším problémem bývá jejich následná aplikace v praxi. Obecně v unijním právu existuje několik prostředků, jak u států vynutit splnění těchto podmínek. Komise tak může přistoupit k napomenutí, řízení pro porušení unijního práva, žalobě členského státu a řízení pro nesplnění rozsudku vydaného v řízení o porušení Smlouvy. Tento systém však není v environmentálním právu příliš efektivní, hlavně z důvodu jeho zdlouhavosti.

Nejvýznamnějším vynucovacím prostředkem je proto řízení pro porušení unijního práva a na něj navazující řízení pro nesplnění rozsudku vydaného v řízení pro porušení unijního práva. Tomuto tématu se konkrétně věnují dva články Smlouvy o fungování EU. První ze zmíněných řízení se skládá ze tří kroků:

- formální upozornění Komise adresované členskému státu;
- vydání odůvodněného stanoviska Komise;
- předložení věci Soudnímu dvoru EU (žaloba Komise).

Pokud stát nesjedná nápravu, může Komise navrhnout pokutu. Soudní dvůr může na základě žaloby rozhodnout o uložení finanční sankce. V posledních letech těchto případů přibývá, z čehož lze usoudit, že Soudní dvůr EU hodlá přísně sankcionovat členské státy za jejich neschopnost dostát povinnostem vyplývajícím pro ně z odsuzujících rozsudkův případech týkajících se oblasti životního prostředí.³⁸

³⁷EUROPEAN COMMISSION, Directorate-General for the Environment. *General Union environment action programme to 2020. Living well, within the limits of our planet.* © European Union, 2014. ISBN 978-92-79-34724-5

³⁸DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

2.3 Politiky ČR v oblasti životního prostředí

Politiky ČR v oblasti životního prostředí jsou výrazně ovlivněny politikou Evropské unie. A to zejména prostřednictvím legislativy. Jedná se hlavně o nařízení a implementování směrnic EU. Už před vstupem ČR do Evropské unie byla právě na oblast životního prostředí směřována velká pozornost. Bylo třeba připravit adaptaci české legislativy na komunitární právo. Vzhledem k tomu, že byla Česká republika členem RVHP a stejně jako ostatní členské státy procházela po roce 1989 transformací, panovaly zde obavy, že ochrana životního prostředí je v ČR na mnohem nižší úrovni než v členských státech EU. Pravdou je, že především regulace v oblasti ochrany životního prostředí jak z hlediska legislativy, tak jejího reálného naplňování za EU značně pokulhávala. Z důvodu náročného procesu harmonizace legislativy a nákladů souvisejících s jejím následným naplňováním si ČR vyjednala přechodná období na vyřešení vybraných problematik. Důležitá výjimka se týkala nakládání s odpady, přechodné období uplynulo 31. 12. 2005. Další přechodné období bylo vyjednáno na implementaci směrnice o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení, konkrétně pro 2 podniky, které uplynulo 31. 12. 2007. Důležité přechodné období v otázce kvality vody a požadavku na výstavbu čistíren odpadních vod u obcí s počtem obyvatel od 2000 do 10 000 uplynulo na konci roku 2010.³⁹

Gestorem environmentálních otázek v ČR je Ministerstvo životního prostředí. Životním prostředím se zabývají i některé specializované instituce, jako např. Agentura ochrany přírody a krajiny, Česká informační agentura životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí a Státní fond životního prostředí. Problematika životního prostředí spadá také do působnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj.

2.4 Legislativní úprava ochrany životního prostředí v ČR

Výrazným pozitivem postupného přebírání komunitárního práva v oblasti životního prostředí je zlepšování nepříznivého stavu, který ČR zdělila po předcházejících

³⁹KUCHYŇKOVÁ, M. *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. [online]. 2005-14 Vláda České republiky. [vid. 2014-8-24]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

desetiletích. Tím však legislativní vývoj v této oblasti nekončí. Spíše naopak. Na úrovni Evropské unie přibývají nové a nové právní předpisy zaměřující se např. na ekologické značení, snižování emisí skleníkových plynů, boj s klimatickými změnami, dotační podporu výroby energie z obnovitelných zdrojů atd. Tím je samozřejmě ovlivněna i legislativa v České republice a i zde vznikají nové právní normy řešící otázky ochrany životního prostředí. Toto dění se (někdy i v poněkud deformované podobě) odráží též na národní úrovni při tvorbě nových předpisů.

2.4.1 Sbližování českého a unijního práva životního prostředí před vstupem České republiky do Evropské unie

Ještě před vstupem České republiky do EU se z právního hlediska přistoupení ČR k Evropské unii řídilo Evropskou dohodou zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé. Pasáže týkající se oblasti životního prostředí řešily kromě harmonizace českých environmentálních právních předpisů s tehdejšími komunitárními normami také spolupráci obou smluvních stran v této oblasti.

Aproximace (sbližování) práva vyžadovalo od tehdejšího Společenství technickou pomoc přistupující České republice. Konkrétně se jednalo o výměnu expertů, poskytování včasných informací hlavně o příslušných právních předpisech, organizování odborných seminářů, specializovanou přípravu a pomoc při překládání právních norem Společenství v daných oblastech.

Jako významnou formu předvstupní pomoci kandidátským zemím je třeba zdůraznit podílení se na financování vybraných environmentálních projektů. Částečně se na financování podílel fond Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economy (PHARE). Česká republika od roku 2000 čerpala v souvislosti s předvstupní strategií v otázce životního prostředí finanční pomoc z programu Instrument for Structural Policies Pre-Accession (ISPA).

2.4.2 Implementace unijního práva do českého právního rámce po vstupu České republiky do Evropské unie

Základním právním předpisem vstupu ČR do EU je Smlouva o přistoupení, respektive podrobný Akt o podmínkách přistoupení. V této Smlouvě je stanoveno, že Česká republika má povinnost od data vstupu do EU implementovat celé unijní právo. S tím pochopitelně souvisí také implementace environmentálních předpisů na úrovni EU. Hlavním orgánem, který má na starost sladění vztahů s EU, je v České republice Ministerstvo životního prostředí.⁴⁰

Za jednu z nejvýznamnějších právních norem na území ČR v oblasti ochrany životního prostředí a odpovědnosti za škody na životním prostředí je považován Zákon 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

2.4.3 Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů ze dne 22.dubna 2008

„Zákon 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů (dále jen zákon) je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí do právního řádu České republiky.

Zákon definuje povinnosti k předcházení ekologické újmy, případně její nápravě. Ekologickou újmou je dle zákona jen taková újma, která je měřitelná a má závažné nepříznivé účinky na vybrané přírodní zdroje, tj. chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a jejich přírodní stanoviště, povrchové nebo podzemní vody a půdu. Zákon stanoví podmínky, za nichž vzniká povinným osobám (podnikatelé a další osoby vykonávající rizikovou provozní činnost – příloha č. 1 zákona) povinnost provádět

⁴⁰DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

*preventivní (v případě bezprostřední hrozby ekologické újmy) nebo nápravná (v případě vzniku ekologické újmy) opatření.*⁴¹

Lze konstatovat, že na základě zákona jsou v ochraně životního prostředí uplatňovány čtyři základní principy, a to:

- Princip prevence – provozovatel zákonem vymezených činností je povinen v případě bezprostřední hrozby ekologické újmy provést nezbytná preventivní opatření. Musí také nést s tím spojené náklady a celou záležitost nahlásit příslušnému orgánu státní správy. V pravomoci takových orgánů je ukládat preventivní opatření, vymezit jejich podmínky a stanovit lhůtu k provedení těchto preventivních opatření.
- Princip „znečišťovatel platí“ – provozovatel, jehož činností byla způsobena ekologická újma nebo bezprostřední hrozba takové újmy, je podle tohoto principu finančně odpovědný. To má provozovatele přinutit k tomu, aby přijímali opatření a rozvíjeli metody na snižování a eliminaci rizik vzniku ekologické újmy. Tím by zároveň bylo sníženo i riziko jejich finanční odpovědnosti.
- Zásada nápravy ve formě věcného plnění (naturální restituce) – při nápravě ekologické újmy je upřednostňováno nápravné opatření před finanční náhradou. Poškozený přírodní zdroj by tedy měl být efektivně dekontaminován a obnoven nebo nahrazen, čehož má být dosaženo jeho uvedením nebo navrácením do původního stavu nebo alespoň směrem k původnímu stavu.
- Princip objektivní odpovědnosti – odtud vyplývá povinnost prevence a případné nápravy ekologické újmy. Novinkou v tomto zákoně je fakt, že provozovatel je povinen provést nápravná opatření, aniž by jednal protiprávně. Stačí prokázat, že mezi vznikem ekologické újmy a jím provozované činnosti uvedené v příloze 1 k tomuto zákonu existuje příčinná souvislost. Takový provozovatel je tedy

⁴¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Ekologická újma*, [online]. [vid. 2014-11-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma

odpovědný za ekologickou újmu a povinen provést nápravná opatření, přestože se neprokáže protiprávnost a zavinění v podobě úmyslu nebo nedbalosti.⁴²

Aby byla vzniklá škoda na životním prostředí považována za škodu, na kterou se zákon vztahuje, musí být prokázán, že ta konkrétní škoda způsobila:

- významné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany druhů a přírodních stanovišť (v případě škod na životním prostředí na chráněných druzích a přírodních stanovištích);
- závažné nepříznivé účinky na ekologickém, chemickém a kvantitativním stavu vody nebo jejím ekologickém potenciálu (v případě škody na životním prostředí u povrchových nebo podzemních vod), nebo vážné riziko nežádoucích účinků na lidské zdraví v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj (v případě škod na životním prostředí u půdy).

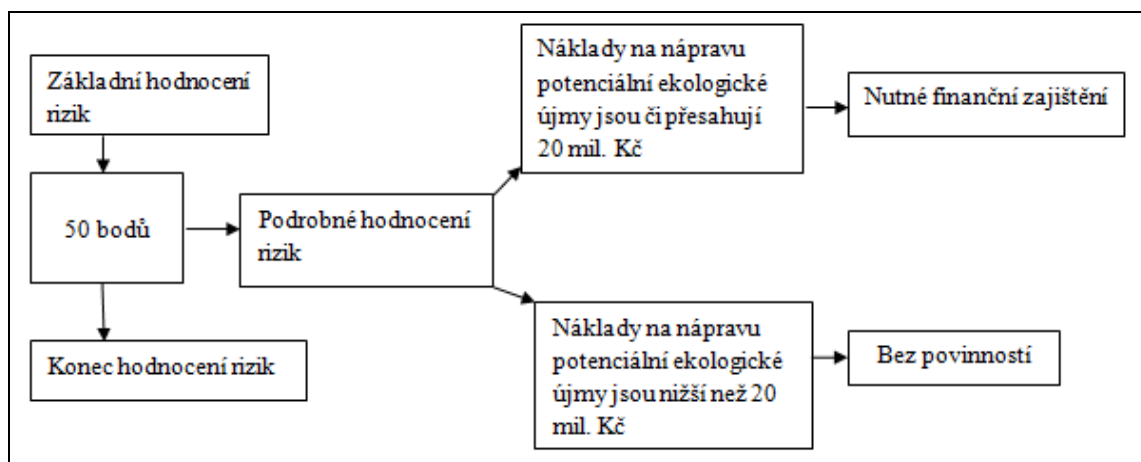
Zákon rovněž stanoví povinnost finančního zajištění preventivních opatření nebo nápravných opatření následujícím způsobem:

- Provozovatel vykonávající provozní činnost uvedenou v příloze 1 k tomuto zákonu je povinen zabezpečit finanční zajištění pro náhradu podle tohoto zákona (dále také jen "finanční zabezpečení"). Rozsah finančního zajištění musí odpovídat rozsahu potenciálních nákladů provozovatele a intenzitě nebo závažnosti rizika případně způsobené škody na životním prostředí, a to po celou dobu provozování dané činnosti. Takový provozovatel je povinen posoudit riziko provozních činností uvedených v příloze 1 k tomuto zákonu, které hodlá provozovat, a neustále toto ohodnocování rizik v případě významných změn v provozu aktualizovat.

⁴² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Ekologická újma*, [online]. [vid. 2014-11-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma

- Aniž by subjekt zabezpečil finanční zajištění, není možné podle tohoto zákona vykonávat činnost uvedenou v příloze 1 k tomuto zákonu.⁴³
- Finanční zajištění provozovatel nemusí zabezpečit, pokud prokáže, že na základě hodnocení rizik, provozních činností, které by mohly způsobit škodu na životním prostředí, bude případná náprava vyžadovat částku nižší než 20 000000 Kč, nebo náprava škody na životním prostředí způsobená daným provozovatelem, bude vyžadovat vyšší náklady než Kč 20 000000, ale provozovatel je zároveň registrován v Programu EMAS nebo již prokazatelně zahájil aktivitu nutné k registraci do tohoto Programu, nebo využívá certifikovaný systém environmentálního řízení uznávaný podle souboru norem EN ISO 14000 (viz podkapitola 1.4.2) nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné k získání této certifikace.

Vláda ČR prostřednictvím Nařízení⁴⁴ stanovuje pokyny, kterými se organizace musí řídit při ohodnocování environmentálních rizik. Viz obrázek 2.

Obrázek 2 Proces ohodnocení rizika dle nařízení vlády č. 295/2011 Sb.
Zdroj: KUBOVÁ, P., K. MUŽÁKOVÁ⁴⁵

⁴³Zákon č. 167/2008 Sb., ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

⁴⁴Nařízení vlády č. 295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění.

- Finanční zajištění však není povinen zabezpečit provozovatel, který vypouští odpadní vody neobsahující škodlivé a nebezpečné závadné látky nebo zvlášť nebezpečné závadné látky.⁴⁶

Když to shrneme, již výše zmíněná Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí, která řeší problematiku environmentálních rizik komplexně, vychází důsledně z principu „znečišťovatel platí“. V souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí je jejím cílem změnit distribuci výdajů na ochranu životního prostředí, nikoliv iniciovat vznik nových, dodatečných nákladů směřovaných na úhradu environmentální škody. Je však pravdou, že identifikace znečišťovatele a prokázání zavinění nemusí vést k tomu, že znečišťovatel uhradí veškeré náklady související s odstraněním environmentálních škod. Lze konstatovat, že institut „znečišťovatel platí“ je účinný pouze v situacích, kdy výše jmění znečišťovatele stačí ke krytí škod. Pro zvýšení schopnosti znečišťovatelů hradit náklady související se škodou způsobenou na životním prostředí existují nástroje finančního zajištění. Příkladem finančního zajištění může být pojištění environmentálních rizik nebo bankovní záruka. Implementace této směrnice do národní legislativy klade důraz na finanční zajištění rizikových činností. Jak je patrné z obrázku 2, v České republice je povinné konkrétně pro provozovatele, kteří na základě hodnocení ekologických rizik mohou způsobit ekologickou újmu, při které si nápravná opatření vyžádají náklady vyšší než 20 000 000 Kč.⁴⁷

⁴⁵ MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Environmentální pojištění: ekonomický nástroj ochrany životního prostředí. In *IMEA*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 27 – 36. ISBN 978-80-7494106-1.

⁴⁶ Zákon č. 167/2008 Sb., ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

⁴⁷ MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Polluter Pays Principle in the Czech Republic in the Context of Public Environmental Protection Expenditures. In *European Financial Systems 2013*, Proceedings of the 10th International Scientific Conference. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2013. S. 181 – 188. ISBN 978-80-210-6294-8

2.4.4 Financování ochrany životního prostředí

Pokud se na zdroje financování ochrany životního prostředí v rámci České republiky podíváme z hlediska objemu finančních prostředků, pak je nejvýznamnějším zdrojem státní rozpočet. Ze státního rozpočtu jsou poskytovány dotace, bezúročné půjčky (návrtné finanční výpomoci) a garance na komerční úvěry. Struktura výdajů na ochranu životního prostředí odpovídá rozpočtové skladbě vydané Ministerstvem financí ČR. Druhým důležitým veřejným zdrojem financování oblasti životního prostředí jsou výdaje ze státních fondů. Co do objemu těchto výdajů je nejvýznamnější Státní fond životního prostředí ČR, zřízený roku 1991. Hlavními zdroji příjmů tohoto fondu tvoří výnosy poplatků za znečišťování a čerpání přírodních zdrojů a část výnosů pokut. Dalším nástrojem financování ochrany životního prostředí je dnes již zrušený Fond národního majetku České republiky (FNM ČR). I když nebyl přímo státním fondem, je zahrnován mezi veřejné rozpočty. K datu 1. 1. 2006 byl zákonem č. 178/2005 Sb. zrušen. Prostředky a kompetence FNM vynakládané k odstraňování starých ekologických škod v současné době spravuje MF ČR.⁴⁸ Tabulka 1 uvádí rozložení veřejných výdajů ČR na ochranu životního prostředí v letech 1998 až 2010.

⁴⁸CENIA. *Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2011* [online]. Ministerstvo životního prostředí a Český statistický úřad, 2012 [vid. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.cenia.cz/rocenka2011/index.htm>

Tabulka 1 Výdaje z veřejných zdrojů na ochranu životního prostředí

Rok (t)	Zdroj výdajů			Celkem (mil. Kč)
	Státní rozpočet (mil. Kč)	Státní fondy ⁴⁹ (mil. Kč)	FNM (mil. Kč)	
1998	4 732.4	2 278.4	2 174.0	9 184.8
1999	5 540.2	2 609.7	1 768.0	9 917.9
2000	5 038.4	2 884.4	2 143.0	10 065.8
2001	4 313.7	3 711.3	2 727.4	10 752.4
2002	4 954.8	4 131.8	3 230.0	12 316.6
2003	5 988.2	4 722.6	2 587.3	13 298.1
2004	6 613.8	4 203.2	3 563.3	14 380.3
2005	7 547.5	3 448.2	6 022.0	17 017.7
2006	16 252.8	2 406.0	5 172.0	23 830.8
2007	18 169.1	1 700.0	6 325.0	26 194.1
2008	11 759.2	2 049.8	5 728.0	19 537.0
2009	16 481.6	2 068.7	8 466.4	27 016.7
2010	18 473.3	4 444.7	5 921.1	28 839.1

Zdroj: KUBOVÁ, P., K. MUŽÁKOVÁ.⁵⁰

Z tabulky 1 lze vyčíst rostoucí trend v celkové sumě výdajů z veřejných zdrojů na ochranu životního prostředí v celém sledovaném období. Výjimkou je rok 2008, kterou způsobil především výrazný pokles ve výdajích ze státního rozpočtu z důvodu nezahrnutí evropských dotací. V roce 2009 se hodnota výdajů ze státního rozpočtu opět zvýšila na částku téměř odpovídající hodnotě z roku 2006. Značný nárůst výdajů v letech 2006 a 2007 byl způsobena započtením evropských fondů. V procentním vyjádření byl zaznamenán nejvýraznější pokles sledovaných hodnot v roce 2008, a to o více než 35 % oproti roku 2007. Naopak největší nárůst sledovaných hodnot byl zaznamenán v roce 2006 o více než

⁴⁹ Státní fond životního prostředí a Státní zemědělský intervenční fond

⁵⁰ MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Environmentální pojištění: ekonomický nástroj ochrany životního prostředí. In *IMEA*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 27 – 36. ISBN 978-80-7494106-1.

115 % a poté v roce 2009 o více než 40 % v porovnání s rokem 2008. V důsledku zavedení principu „znečišťovatel platí“ do české legislativy v roce 2013 nelze s určitostí předpovídat, jak se budou výdaje z veřejných zdrojů na ochranu životního prostředí v České republice vyvíjet v následujících letech. Tento princip totiž zcela změní celou strukturu výdajů a záleží na tom, jak výrazně pomůže nový přístup k financování ochrany životního prostředí zapojit do řešení problematiky přímo znečišťovatele a provozovatele potenciálně rizikových činností. Dnes ještě nejsou dostupné dostatečné informace o tom, do jaké míry zavedení principu „znečišťovatel platí“ sníží veřejné výdaje na ochranu životního prostředí.⁵¹

Přístup k ochraně životního prostředí v ČR velmi úzce souvisí s ochranou životního prostředí na úrovni EU. Jak je už ostatně uvedeno v této kapitole, zabývající se financováním environmentálních rizik, Česká republika je v této oblasti výrazně ovlivňována Evropskou unií. Nesmíme tedy opomenout ani vzájemnou spolupráci států a celé EU na řešení environmentálních rizik. Tomuto tématu proto bude ve stručnosti věnována podkapitola 2.5.

2.5 Vybrané aspekty spolupráce zemí EU na řešení environmentálních rizik

Jak je vysvětleno ve Statistické ročence životního prostředí⁵²: *Mezinárodní spolupráce v oblasti životního prostředí zahrnuje spolupráci na úrovni bilaterální a multilaterální. Bilaterální spolupráce slouží k výměně zkušeností v oblasti ochrany životního prostředí obecně i k prohloubení spolupráce zaměřené na konkrétní problémy a složky životního prostředí. Bilaterální spolupráce je také rozvíjena formou projektů zahraniční rozvojové*

⁵¹MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Environmentální pojištění: ekonomický nástroj ochrany životního prostředí. In *IMEA*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 27 – 36. ISBN 978-80-7494106-1.

⁵²CENIA. *Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2011* [online]. Ministerstvo životního prostředí a Český statistický úřad, 2012 [vid. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://www.cenia.cz/rocenka2011/index.htm>

spolupráce České republiky. Multilaterální spolupráce probíhá prostřednictvím členství ČR v mezinárodních organizacích a zapojením ČR do plnění mnohostranných environmentálních smluv.“ Stručný přehled vybraných významných mnohostranných smluv v oblasti ochrany životního prostředí bude uveden v tabulkách 3 a 4 v kapitole č. 4.

Pokud se konkrétněji zaměříme na příhraniční spolupráci sousedních států v Evropě, nelze opomenout tzv. euroregiony, do nichž se aktivně zapojují i regiony České republiky. V následujícím textu bude pojem euroregion blíže vysvětlen a bude uveden i přehled euroregionů zasahujících na území ČR. Viz tabulka 2. Dále budou analyzovány i hlavní činnosti euroregionů a jejich pracovních skupin s posouzením důležitosti a priority, která je pracovními skupinami přikládána otázkám životního prostředí.

Euroregiony

Obecně lze euroregion charakterizovat jako funkční územní celek v Evropě v příhraničních oblastech sousedních států. Jedná se o oblast příhraniční spolupráce, která vznikla na základě vzájemné dohody příhraničních regionů dvou nebo více sousedních států. Euroregiony fungují na základě vlastních stanov a pracují na principu dobrovolnosti. Věnují se podpoře zájmů nejen měst a obcí, ale sdružení organizací i fyzických osob. Hlavním cílem vytváření euroregionů byla a je spolupráce v oblasti územního plánování, ochrana životního prostředí, zvyšování životní úrovně obyvatel, rozvoj a zdokonalování infrastruktury přesahující hranice, rozvoj spolupráce při likvidaci požárů a přírodních katastrof, rozvoj turistiky a kultury a zlepšování mezilidských vztahů. První euroregiony v západní Evropě vznikaly již v polovině minulého století. Česká republika se k tomuto nápadu připojila vznikem prvních projektů příhraniční spolupráce počátkem 90. let minulého století.⁵³ Konkrétní mezinárodní dohody jak na regionální, tak i celosvětové úrovni budou uvedeny v tabulce č. 4. Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že

⁵³ČSÚ. *Euroregiony v České republice 2005*, [online]. Český statistický úřad, 12. 2. 2007. [vid. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/\\$File/137205m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/$File/137205m.pdf)

v příhraničních oblastech České republiky fungovalo ke konci roku 2004 celkem 13 euroregionů. V rámci celé Evropy jich na konci roku 2004 existovalo více než 170.⁵⁴

Tabulka 2 Euroregiony na území České republiky

Kód euroregionu	Název euroregionu	Název euroregionu v partnerských zemích	Partnerské země
04	NISA	Neisse, Nysa	Německo, Polsko
05	LABE	Elbe	Německo
06	KRUŠNOHOŘÍ	Erzgebirge	Německo
07	EGRENSIS	Egrensis	Německo
08	ŠUMAVA	Bayerischer Wald, Mühlviertel	Německo, Rakousko
09	GLACENSIS	Glacensis	Polsko
10	PRADĚD	Pradziad	Polsko
11	SILESIA	Silesia	Polsko
12	TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO	Śląsk Cieszyński	Polsko
13	BESKYDY	Beskidy, Beskydy	Polsko, Slovensko
14	BÍLÉ KARPATY	Biele Karpaty	Slovensko
15	POMORAVÍ	Weinviertel, Západné Slovensko	Rakousko, Slovensko
20	SILVA NORTICA	Waldviertel	Rakousko

Zdroj: ČSÚ⁵⁵

⁵⁴ČSÚ. *Euroregiony v České republice 2005*, [online]. Český statistický úřad, 12. 2. 2007. [vid. 2014-12-05].
Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/\\$File/137205m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/$File/137205m.pdf)

⁵⁵ČSÚ. *Euroregiony v České republice 2005*, [online]. Český statistický úřad, 12. 2. 2007. [vid. 2014-12-05].
Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/\\$File/137205m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B0027B57B/$File/137205m.pdf)

Zaměření činnosti euroregionů

Jak uvádí Branda⁵⁶ ve své komparativní analýze, pracovní skupiny euroregionů v České republice zaměřují svou činnost na tyto oblasti: cestovní ruch, doprava, životní prostředí, kultura, hospodářství, sport, školství, krizový management, bezpečnost, veřejné zdraví/zdravotnictví, lidské zdroje, historie, územní rozvoj/územní plánování, sociální věci, zemědělství, knihovny a statistika. Jednotlivé oblasti byly seřazeny dle priority, potažmo podle počtu euroregionů, které mají pro danou oblast vytvořenou zvláštní pracovní skupinu. Nejčtenější zastoupení má cestovní ruch, pro který zřídilo vlastní pracovní skupinu celkem 10 euroregionů z celkového počtu 13. Otázka životního prostředí, která nás z perspektivy této diplomové práce zajímá nejvíce, se dělí o druhou příčku společně s oblastí dopravy a kultury. Zajímavostí však je, že pro oblast životního prostředí byla zřízena speciální skupina pouze v šesti euroregionech z celkového počtu 13, což je méně než polovina. Těmito euroregiony jsou: Labe, Nisa (rozděleno na problematiku vod (čistá Nisa) a lesů), Krušnohoří, Těšínské Slezsko, Bílé Karpaty a Silva Nortica. To jen potvrzuje fakt, že primárně se euroregiony zaměřují na implementaci Fondu malých projektů v rámci programů přeshraniční spolupráce (tedy na podporu setkávání a partnerství lidí a institucí) a zřizování specializovaných pracovních skupin. Lze zatím ještě stále považovat spíše za doplňkovou aktivitu.⁵⁷

Pokud se však zaměříme na konkrétní environmentální otázky, pracovní skupiny výše zmíněných euroregionů věnují svou pozornost nejčastěji kvalitě a čistotě vody a vodních zdrojů a také půdě, jejímu využití a ochraně před kontaminací a nevhodným využíváním. Euroregiony tak podporují stavbu a využívání čističek odpadních vod a přispívají k tomu, aby na čističky bylo připojeno co nejvíce obcí na daném území. Dále se projekty uskutečňované na popud pracovních skupin euroregionů zaměřují na využívání půdy a

⁵⁶ BRANDA, P. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. *Současná Evropa*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2009, roč. 2009, č. 1, s. 71 – 101. ISSN 1804 - 1280

⁵⁷ BRANDA, P. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. *Současná Evropa*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2009, roč. 2009, č. 1, s. 71 – 101. ISSN 1804 - 1280

zkoumají poměr jednotlivých druhů pozemků na celkové výměře euroregionů. Je sledováno, kolik procent půdy zaujímá lesní půda, louky a pastviny, orná půda, ale i negativně využívaná půda. Do této kategorie spadají zastavěné plochy, dopravní plochy, dobývací a manipulační prostory, skládky a neplodná půda. Tomuto sledování a statistickým šetřením však podléhá všech 13 euroregionů, nikoliv jen 10 zmíněných euroregionů, které mají pro otázky životního prostředí vytvořeny speciální pracovní skupiny. Konkrétní výsledky a přesná data aktuální ke konci roku 2005 vypracované Českým statistickým úřadem⁵⁸ viz Příloha 1: Grafická příloha – životní prostředí.

Pro provedení komparace systémů řešení environmentálních rizik v EU a v USA a Kanadě je v následující kapitole nutné zaměřit se již na metody řešení environmentálních rizik v rámci Spojených států amerických a Kanady.

⁵⁸ ČSÚ. *Euroregiony v České republice: Grafická příloha – životní prostředí 2005*, [online]. ČSÚ, 12. 2. 2007. [vid. 2014-12-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002B77B5/\\$File/13720527.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002B77B5/$File/13720527.pdf)

3. Metody řešení environmentálních rizik v USA a v Kanadě

Třetí kapitola této diplomové práce přiblíží metody řešení environmentálních rizik v USA a Kanadě. Teoretický základ a vysvětlení obecných přístupů k riziku a environmentálním rizikům již byl nastíněn v první kapitole. Proto v této části přistoupíme rovnou k analýze metod řešení environmentálních rizik na území zvolených států Severní Ameriky. Za nepostradatelný základ pro vypořádávání se s environmentálními riziky na území jakéhokoliv státu, ale i za jeho hranicemi, považují národní politiky a legislativu. Právě politiky a v návaznosti na ně i legislativa jsou nástroje, které udávají směr, jakým se bude ochrana životního prostředí v daném státě ubírat. Následující subkapitoly představí environmentální politiky v USA a Kanadě, stručný historický vývoj environmentální legislativy v těchto zemích, ale také konkrétní příklady jejich vzájemné spolupráce na řešení environmentálních rizik.

3.1 Politiky

Stejně jako v případě Evropské unie nebo České republiky platí i v Severní Americe, že politiky na ochranu životního prostředí jsou nutným předpokladem pro vytváření environmentální legislativy a celkově určují pravidla a možnosti ochrany životního prostředí pro jednotlivé subjekty dané země. Jak již bylo naznačeno v předchozím textu, významem slova politika pro účely této práce je chápán soubor programů, opatření, kroků či záměrů daného státu, organizace, podniku nebo jiného subjektu. Pro tuto práci byly vybrány změny zavedené Spojenými státy americkými a Kanadou na přelomu 60. a 70. let, jejichž význam je patrný i dnes.

3.1.1 USA

Jedním z prvních zásadních kroků ke komplexní ochraně životního prostředí v rámci USA bylo v roce 1969 přijetí *Zákona o Národní politice životního prostředí (NEPA)*, který stanoví široký vnitrostátní rámec pro ochranu životního prostředí. Základní politikou NEPA je zajistit, aby všechny složky vlády věnovaly dostatečnou pozornost životnímu

prostředí před zahájením jakékoli významné federální akce, která může ovlivnit životní prostředí.

Požadavky NEPA jsou uplatňovány při navrhování letišť, budov, vojenských komplexů, dálnic atd. A také pokud jsou plánovány i jiné federální aktivity. Hodnocení životního prostředí (EAS) a Prohlášení o environmentálním vlivu (EIS), které mají za úkol posouzení nebezpečí dopadů alternativních postupů, jsou vyžadovány všemi federálními agenturami a jsou nejviditelnějšími požadavky NEPA.⁵⁹ Cílem tohoto zákona je deklarovat národní politiku, která bude podporovat produktivní a příjemný soulad mezi člověkem a jeho životním prostředím; podporovat úsilí, které bude zabraňovat škodám nebo odstraňovat škodyna životním prostředí a biosféře a stimulovat zdraví a pohodu člověka; přispívat k vyššímu porozumění ekologickým systémům a přírodním zdrojům důležitým pro národ; a vytvořit Radu pro kvalitu životního prostředí.⁶⁰

V prosinci roku 1970 vznikla v rámci Federální vlády Spojených států amerických *Agentura pro ochranu životního prostředí (EPA – United States Environmental Protection Agency)*. Podrobněji se posláním a aktivitami EPA bude zabývat podkapitola 3.4.2. Nutno však zmínit, že tato agentura ve Spojených státech plní funkci ministerstva životního prostředí. Zároveň však působí jako mezinárodní organizace a ovlivňuje řešení environmentálních rizik v celosvětovém měřítku.

3.1.2 Kanada

Z historického pohledu se dá konstatovat, že Kanada, podobně jako USA, učinila jisté nezbytné kroky k ochraně životního prostředí také na přelomu 60. a 70. let minulého století. V roce 1970 byla založena Asociace pro kanadské environmentální právo (*CELA – Canadian Environmental Law Association*). Jedná se o neziskovou organizaci s veřejným

⁵⁹EPA. *Summary of the National Environmental Policy Act 42 U.S.C. §4321 et seq. (1969)* [online]. United States Environmental Protection Agency, 12. 11. 2014 [vid.2014-12-06]. Dostupný z: <http://www2.epa.gov/laws-regulations/summary-national-environmental-policy-act>

⁶⁰The National Environmental Policy Act of 1969

zájmem, jejímž úkolem je využívat již existující právo k ochraně životního prostředí a prosazovat reformy v environmentální legislativě. Od svého založení byla CELA financována právní pomocí Ontaria. CELA se kromě poradní činnosti zavazuje k dalším projektům reformujícím environmentální vzdělávání a právo. Projekty mají být financované vládou nebo z prostředků soukromých nadací. V praxi CELA funguje jako právní poradna poskytující bezplatné právní služby v oblasti environmentálního práva jednotlivcům s nízkými příjmy a znevýhodněným skupinám obyvatel. Když to shrneme, činnosti CELA zahrnují právní služby, včetně zastupování před různými soudy a tribunály, stejně jako pomoc jednotlivcům zastupujícím sebe sama; poradenství; právní reformy; podílení se na tvorbě environmentálních politik v Ontariu i celé Kanadě a šíření právního vzdělání u veřejnosti.⁶¹ Ve stejné době vznikla jeho sesterská organizace Kanadský ústav pro právo a politiky životního prostředí (*CIELAP – Canadian Institute for Environmental Law and Policy*), která nenabízela služby právní pomoci, ale soustředila se na politiky související s nově vznikajícími a zanedbávanými otázkami životního prostředí. CIELAP byla nezávislá nezisková výzkumná a vzdělávací organizace registrovaná jako Kanadská charita. A byla uznávána za jeden z nejlepších a nejúspěšnějších kanadských think tanků v oblasti životního prostředí.⁶²

Na tomto místě považuji za důležité vysvětlit pojem think tank. Je totiž zajímavé, že o fenoménu think tanků v podmínkách České republiky se začíná více hovořit až v prvních letech 21. století, zatímco na území Severní Ameriky byl používán minimálně o padesát let dříve. Jak ve svém článku píše Zbyněk Klíč⁶³, „*Pojem think tank pochází ze Spojených států z období druhé světové války. Pojem think tank nejvýstižněji definuje Diane Stone, která hovoří o „nezávislém (obvykle soukromém) výzkumném ústavu zaměřeném na politiku, jehož součástí jsou badatelé zabývající se studiem určité oblasti politiky nebo širšího*

⁶¹ CELA. *The Canadian Environmental Law Association – Who we are* [online]. CELA, 2012. [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cela.ca/whoweare>

⁶² CIELAP. *About CIELAP* [online]. CIELAP. [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cielap.org/about.php>

⁶³ KLÍČ, Z. Think tank aneb politika jako soubor idejí. *CEVRO – ČASOPIS PRO PŘÍZNIVCE ČESKÉ PRAVICOVÉ POLITIKY*. Praha: CEVRO – Liberálně – konzervativní akademie, Nakladatelství Jalna, leden 2005, roč. 2005, č. 1, s. 11. ISSN 1213 - 9521

spektra politických otázek a jehož smyslem je aktivně a různými způsoby vzdělávat veřejnost a radit politikům a rozhodujícím činitelům.“ Pokud budeme hovořit o funkcích těchto organizací, pak jejich smyslem je především vzdělávat občany či radit politikům. Nedílnou součástí jejich agendy je též vliv na konkrétní utváření politiky. Vliv think tanků se může projevat dvěma způsoby: snahou o ovlivnění konkrétního aktu, zákona či rozhodnutí, např. prostřednictvím lobbyingu (formálního či neformálního), v širším smyslu pak snahou o změnu či rozvíjení všeobecného názorového klimatu.“⁶⁴ Je bez pochyby, že právě odborné skupiny z oblasti ochrany životního prostředí výrazně přispěly k vytváření účinných environmentálních politik v Kanadě a také k propracovanému systému spolupráce při řešení environmentálních rizik mezi Kanadou a USA.

Posláním CIELAP bylo také oznamovat legislativu, politiky a regulační výsledky pro udržitelný rozvoj na národních a provinčních / teritoriálních úrovních státní správy v Kanadě.⁶⁵

V roce 1971 bylo v Kanadě zřízeno Ministerstvo životního prostředí, které dostalo na starost (v souvislosti s přijetím Zákona o kanadském vodstvu ve stejném roce) vnitrozemské vodstvo Kanady. Faktem však je, že o kvalitu a ochranu vody se dle předchozích zákonů měly starat přímo provincie a teritoria, na jejichž území se vodní zdroje nacházejí. Do kompetence Ministerstva tedy byly svěřeny specifické otázky, jako např. rybolov, plavby lodí nebo řízení vnějších vztahů.⁶⁶

⁶⁴ KLÍČ, Z. Think tank aneb politika jako souboj idejí. *CEVRO – ČASOPIS PRO PŘÍZNIVCE ČESKÉ PRAVICOVÉ POLITIKY*. Praha: CEVRO – Liberálně – konzervativní akademie, Nakladatelství Jalna, leden 2005, roč. 2005, č. 1, s. 11. ISSN 1213 - 9521

⁶⁵ CIELAP. *About CIELAP* [online]. CIELAP. [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cielap.org/about.php>

⁶⁶ OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004. [vid. 2014-11-16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

3.2 Legislativa

Legislativa jednotlivých států obecně vychází z politik v dané oblasti. Environmentální politiky určují směr, jakým se má ochrana životního prostředí v dané zemi ubírat. Zákony a další právní předpisy na tyto politiky navazují a jsou s nimi úzce propojeny. Konkretizují tak požadavky a úkoly vyplývající z politik a vymezují jasné hranice a pravidla pro chování každého subjektu. Ať už to jsou např. jednotlivci, podniky, organizace nebo stát. V této části práce budou uvedeny důležité environmentální zákony přijaté Spojenými státy a Kanadou. Pozornost bude soustředěna na právní předpisy, které významným způsobem přispěly ke zlepšování stavu životního prostředí a jeho ochraně.

3.2.1 USA

Jedním z prvních důležitých environmentálních zákonů USA byl *The Clean Air Act* z roku 1963. Jednalo se o federální zákon Spojených států určený k regulaci znečištění ovzduší na národní úrovni. Cílem bylo ochránit obyvatelstvo před nečistotami obsaženými v ovzduší, jež jsou pro lidské zdraví škodlivé.⁶⁷

Dalším klíčovým právním předpisem z oblasti environmentálních rizik, konkrétně environmentální odpovědnosti, je *The Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act* (CERCLA – Zákon o komprehenzivní environmentální reakci, kompenzaci a odpovědnosti) z roku 1980. Odstavec 107 popisuje retroaktivitu a odpovědnost k nákladům včetně nákladů obnovovacích a odpovědnost při poškození přírodních zdrojů. Jedním z důvodů k tomuto kroku byly rostoucí obavy z environmentálních rizik spojených s nedostatečně využívanými nemovitostmi s pozůstatky průmyslové či jiné aktivity, tzv. brownfields. CERCLA je zákon, který kombinuje téměř absolutní odpovědnost s kolektivním mechanismem financování, aby se vyrovnala s nejvyšší prioritou, kterou je nebezpečný odpad. Federální zákon ustanovil svěřenecký fond známý jako Superfund. Vymahatelnost práva byla svěřena Agentuře pro

⁶⁷ENVIRONMENT & PUBLIC WORKS. *The Clean Air Act* [online]. As Amended Through P.L. 108–201, February 24, 2004 [vid. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.epw.senate.gov/envlaws/cleanair.pdf>

ochranu životního prostředí (EPA), která byla ustanovena v roce 1970. Zdroje ze Superfondu jsou využívány zejména agenturou EPA k posouzení potřebných sanačních a nápravných činností. CERCA je smíšený systém obsahující pravidla občanské odpovědnosti stejně tak jako pravidla poskytující autoritativní sílu EPA.⁶⁸ Agenturu životního prostředí tedy dostala do kompetence identifikaci kontaminovaných míst a pravomoc nařídit jejich vyčištění, přičemž buď iniciuje vyčištění prostřednictvím třetí osoby a v soudním procesu pak uloží odpovědné straně zaplatit nezbytné náklady za kontaminaci nebo donutí podezřelé subjekty, aby provedly vyčištění samy. Dle zákona o Superfondu jsou nápravné akce na kontaminovaných místech prováděny především tehdy, když je ohroženo veřejné zdraví nebo majetek.⁶⁹

V současné době je krytí environmentální odpovědnosti v USA z pohledu práva i pojišťovnictví vyloučeno z obecné odpovědnosti, což bylo způsobeno již v roce 1986 úplným vyloučením znečištění z obecné odpovědnosti.⁷⁰

3.2.2 Kanada

Jak je vidět z následujícího chronologického výčtu vybraných environmentálních zákonů, byla v rámci environmentální legislativy v Kanadě primárně řešena kvalita vody a problematika znečištění vodních zdrojů. Následně se pozornost soustředila na další oblasti ochrany životního prostředí:

⁶⁸OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

⁶⁹MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Environmentální pojištění: ekonomický nástroj ochrany životního prostředí. In *IMEA*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 27 – 36. ISBN 978-80-7494106-1.

⁷⁰OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

- CanadaWaterAct (1971) – Zákon o vodě;
- CanadaWildlifeAct (1973) – Zákon o volně žijících druzích;
- FisheriesAct (1985) – Zákon o rybolovu;
- CanadianEnvironmentalAssessmentAct (1992) – Zákon o environmentálním hodnocení⁷¹;
- CanadianEnvironmentalProtectionAct (1999) – Zákon o ochraně životního prostředí Kanady vešel v platnost 31. března 2000. Cílem zákona je přispět k udržitelnému rozvoji prostřednictvím prevence znečišťování a ochrany životního prostředí, lidských životů a zdraví před riziky spojenými s toxickými látkami. Zahrnuje různé činnosti, které mohou mít vliv na lidské zdraví a životní prostředí. Podstatné je, že řeší případné problémy znečištění, které nejsou pokryty jinými federálními zákony. Zajišťuje tak, aby potenciálně toxické látky nebyly neúmyslně osvobozeny od federálního dohledu v důsledku nepředvídaných legislativních mezer.⁷²;
- Species at Risk Act (2002) – Zákon o ohrožených druzích⁷³.

Zásadní změnou v environmentální legislativě na území Kanady bylo přijetí zákona 198 v roce 2005. Jednalo se o novelu zákona o cenných papírech v Ontariu. Událostem, které předcházely přijetí této novely, se podrobně věnuje článek *Disclosing environmental risks a*

⁷¹ ENVIRONMENT CANADA. *Acts, Regulations and Agreements*[online]. GovernmentofCanada, 2014-12-01 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.ec.gc.ca/default.asp?lang=En&n=48D356C1-1>

⁷² MINISTER OF JUSTICE. *CanadianEnvironmentalProtectionAct*, [online]. [vid. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/C-15.31.pdf>.

⁷³ ENVIRONMENT CANADA. *Acts, Regulations and Agreements*[online]. GovernmentofCanada, 2014-12-01 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.ec.gc.ca/default.asp?lang=En&n=48D356C1-1>

growing concern in Canada z roku 2008⁷⁴. Zjednodušeně řečeno, článek pojednává o tom, že nová pravidla v Ontariu zvyšují závazky veřejně obchodovaných společností.

Výše zmíněný článek se věnuje problému, kdy právníci a odborníci na životní prostředí z Toronta už delší dobu tvrdili, že veřejně obchodované společnosti v Kanadě musí zlepšit zveřejňování svých environmentálních rizik a závazků v účetní závěrce nebo během soudních sporů akcionářů. Firmy obchodující s cennými papíry v Ontariu tedy budou muset splnit nové regulační pokyny, které jsou navrženy tak, aby zajistily, že zveřejněné otázky životního prostředí budou v souladu s předpisy cenných papírů. Nedodržení pokynů by zvýšilo počet sporů odhalujících, že akcionáři kanadských firem zveřejňovali zkreslené, nedostatečné nebo neúplné informace. V provedené revizi 35 společností, u kterých je Komise pro cenné papíry v Ontariu (OSC) hlavním regulátorem, bylo zjištěno, že mnoho společností spoléhá na všeobecná ekologická prohlášení v účetní závěrce a jen málo z nich zveřejnilo podrobné a přesné informace o ekologických rizicích. Jedna ze sledovaných společností poskytla podrobnou analýzu svých ekologických závazků zahrnující rozpis odhadovaných nákladů na rekultivaci obou jejích dolů a metodiku k provedení odhadů pod dohledem OSC. OSC odmítla identifikovat sledované společnosti, ale poznamenala, že tyto společnosti působí v oblasti environmentálních služeb, průmyslových výrobků, těžby ropy a zemního plynu, výroby oceli, dopravních služeb nebo veřejných služeb.

V roce 2005 prošel zákon 198 – novela zákona o cenných papírech v Ontariu, který vytvořil občanskoprávní odpovědnost za nepřesné nebo neúplné zveřejňování na sekundárním trhu. Tím vzrostl význam adekvátního a úplného zveřejňování finančních výkazů. Podobné zákony následně přijaly Alberta, Manitoba, Quebec a Saskatchewan.

Energetické společnosti už například posuzují environmentální rizika na základě jiných zákonných povinností, takže pro ně by mělo být poměrně snadné zajistit dostatečné vysvětlení. Nicméně finanční instituce budou muset zlepšit své zveřejňování informací

⁷⁴GONZALEZ, GLORIA. *Disclosing environmental risks a growing concern in Canada*. *Business Insurance*, Copyright Crain Communications, Incorporated Mar 31, 2008, Publication subject: *Insurance, Business And Economics*, ISSN00076864[online]. [vid. 2013-04-08]ProQuestCentral [databáze]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/233506613?accountid=17116>

o environmentálních rizicích. Risk manažeři, jednatelé a pojistitelé už ohodnocují ekologická rizika v souvislosti se schvalovacím procesem a mohou tedy použít tyto informace k zajištění požadovaných zveřejnění.

Požadavky na zveřejňování:

- Poskytovat podrobné diskuze svých odhadů ekologických závazků avysvětlit, že odhady jsou velmi nejisté.
- Vyčíslit náklady spojené s požadavky na ochranu životního prostředí a skutečný nebo možný vliv na finanční a provozní výsledky.
- Ohodnotit a popsat skutečný nebo potenciální vliv, který by mohla mít strategie v oblasti ochrany životního prostředí na provoz dané firmy. Je také nutné zahrnout posuzování nákladů spojených s touto strategií, když budou informace rozumně dostupné a poskytované investorům.
- Podrobně diskutovat o rizicích spojených s národními nebo mezinárodními zákony o životním prostředí včetně toho, zda je společnost v souladu s těmito zákony a náklady na dodržování předpisů.⁷⁵

3.3 Vybrané ekologické katastrofy

V této subkapitole budou uvedeny příklady ekologických katastrof způsobených antropogenními vlivy s vážnými dopady na životní prostředí na území USA a Kanady. Celkem bude vybráno šest ekologických katastrof dle jejich mediální známosti a budou seřazeny dle data jejich výskytu od nejmladších k nejstarší zvlášť pro USA a Kanadu.

⁷⁵GONZALEZ, GLORIA. *Disclosing environmental risks a growing concern in Canada*. *Business Insurance*, Copyright Crain Communications, Incorporated Mar 31, 2008, Publication subject: *Insurance, Business And Economics*, ISSN00076864[online]. [vid. 2013-04-08]ProQuestCentral [databáze]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/233506613?accountid=17116>

3.3.1 USA

Mezi mediálně nejznámější ekologické katastrofy USA patří ropná skvrna v Mexickém zálivu, uložení chemického odpadu v oblasti Love Canal a nehoda ropného tankeru Exxon Valdez. Podrobnější informace k těmto třem vybraným ekologickým katastrofám způsobeným lidskou činností viz níže.

Ropná skvrna v Mexickém zálivu

20. dubna 2010 došlo k výbuchu na vrtné plošině DeepwaterHorizon. Následkem této události byl největší únik ropy v dějinách Spojených států. Vysoce stlačený metan vytrhl horní uzávěr vrtné aparatury a po smíšení se vzduchem explodoval. Výbuch spolu s následným požárem připravily o život 11 osob a narušily statiku vrtné plošiny. Ta se po necelých dvou dnech potopila a následně uniklo do moře zhruba 800 milionů litrů ropy, která nakonec poškodila pobřeží pěti amerických států, včetně cenných mokřadů v deltě řeky Mississippi.⁷⁶

Exxon Valdez

V noci 24. března 1989 ropný tanker Exxon Valdezztroskotal na pobřeží Aljašky v zálivu Prince Williama. Při nehodě se do moře dostalo přes 40 tisíc tun ropy, které znečistily tisíce kilometrů pobřeží. Likvidace následků se účastnilo více než 11 tisíc lidí, tisícovka lodí a stála asi 2 miliardy dolarů, přesto se tato událost stala jednou z největších ekologických katastrof zaviněných člověkem na světě. Podle odhadů katastrofa způsobila smrt 250 000 mořských ptáků, 2800 mořských vyder, 300 tuleňů, 250 orlů, asi 22 kosatek a miliardy jiker lososů a herinků. Ropa znečistila celé pobřeží a zničila většinu planktonu

⁷⁶ČESKÁ TELEVIZE. *Ropná skvrna rok poté - Mexický záliv se stále nevzpamatoval*, [online]. Česká televize, 20. 4. 2011 [vid. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/121675-ropna-skvrna-rok-pote-mexicky-zaliv-se-stale-nevzpamatoval/>

v oblasti. Čímž mimo jiné způsobila ekonomický kolaps nedalekého města Cordova závislého na rybolovu.⁷⁷

Love Canal

Společnost HookerChemical&PlasticCorporation v letech 1940-1950 uložila přes 23 000 tun chemických odpadů do skládky v LoveCanal poblíž Niagarských vodopádů ve státě New York. Po naplnění byl kanál překryt zeminou a následně zde bylo vystavěno město. V roce 1977 z půdy začaly vytékat olejové látky– jedovatý průmyslový odpad, který začal obyvatelům města působit vážné zdravotní problémy. Roku 1978 domy odkoupila federální vláda a celá oblast byla evakuována. Proběhla demolice, dekontaminace a v roce 1994 mohla být oblast znovu osídlena.⁷⁸

3.3.2 Kanada

I v případě největších kanadských ekologických katastrof se nejčastěji jedná o únik ropy nebo škodlivých chemických látek do vody. V následujícím textu jsou krátce popsány tři vybrané významné ekologické katastrofy spojené s lidskou činností: Protržení hráze odkaliště dolu MontPolley: Zvýšené hladiny chemických prvků v blízkosti odkaliště, Vykolejení vlaku v Lac-Mégantic, Potopení ropného tankeru Odyssey.

Protržení hráze odkaliště dolu MontPolley: Zvýšené hladiny chemických prvků v blízkosti odkaliště

Protržením hráze odkaliště dolu MontPolley v Briské Kolumbii na začátku srpna 2014 se uvolnilo pět miliónů kubických metrů odpadních vod z dolu těžícího měď a zlato. Toto odkaliště před protržením obsahovalo: cca 85.000 liber olova, 152 tun mědi, a asi 1000

⁷⁷KPA. OBRAZEM: *Deset nejhorších ekologických katastrof*[online]. TÝDEN, 28. 05. 2010 [vid. 2013-10-12]. Dostupné z:http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/den-d/obrazem-deset-nejhorsich-ekologickych-katastrof_170432.html

⁷⁸KOČÍ, V. *Toxické látky* [online]. Naučná stezka, [vid. 2013-10-14]. Dostupné z:http://www.toulcuvdvur.cz/stezkazp/p5_toxicke_latky.html

liber rtuti, těžkých kovů a další potenciálně toxické látky (např. železo, mangan, arzen, stříbro, selen a vanad). Miliony kubických metrů vody a bahna obsahující tyto kovy pronikly do okolních vodních toků a jezer. Místní říční systémy jsou však domovem ryb a jedním z největších ložisek lososů na světě. Ihned po protržení (4. srpna) začal platit úplný zákaz odběru vody pro místní obyvatele. Oblast je velmi řídko osídlena, proto se toto opatření dotklo pouze 300 obyvatel. Lidé se nesměli ani koupat či používat vodu k jakýmkoli dalším účelům, protože obsahovala chemikálie (arzén a další).⁷⁹ Vnitřní zdravotnictví bude i nadále sledovat výsledky testování pro potenciál dlouhodobých zdravotních rizik. Majitel dolů Imperial Metals je zodpovědný za vyčištění skvrny a v rámci několika šetření jsou zkoumány příčiny nehody.⁸⁰

Vykolejení vlaku v Lac-Mégantic

Ve městě Lac-Mégantic se 6. července 2013 část vlaku přepravujícího surovou ropu oddělila, vykolejila a explodovala. To způsobilo úniky do řeky a jezera Megantic. Bylo uvedeno, že při výbuchu a následných požárech zemřelo 47 osob. Odbor udržitelného rozvoje, životního prostředí a parků v Quebecu uvedl, že bylo spáleno nebo prosáklo do půdy a vody 5 630 000 l ropy. U devíti cisteren z celkového počtu 72 bylo zabráněno vylití při nehodě. 12 mil l ropou znečištěné vody bylo odstraněno z kanalizace, jezera a půdy. 150.000 l takto znečištěné vody bylo odstraněno z jezera Lac-Mégantic. 100.000 galonů ropy se vylilo v blízkosti řeky Chaudière. Ministr životního prostředí Yves-François Blanchet nařídil provozovateli vlaku a dvěma zúčastněným ropným společnostem zaplatit 7 800 000 USD za náklady na vyčištění. Ropné společnosti odmítly,

⁷⁹CBC NEWS. *Mount Polley Mine tailings pond breach called environmental disaster* [online]. CBC NEWS, 04. 08. 2014 [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/mount-polley-mine-tailings-pond-breach-called-environmental-disaster-1.2727171>

⁸⁰THE CANADIAN PRESS. *Mount Polley mine breach: Elevated levels of chemical elements near tailings pond* [online]. THE CANADIAN PRESS, 29. 08. 2014 [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.vancouversun.com/business/Mount+Polley+mine+breach+Elevated+levels+chemical+elements/10161351/story.html>

zatímco společnost, jež provozovala tento vlak, prohlásila, že z její pojistky bude plněno, ale platba je držena z technických důvodů.⁸¹

Potopení ropného tankeru Odyssey

10. listopadu roku 1988 zasáhla liberijský tanker Odyssey v Severním Atlantiku bouří. Tanker, který byl plně naložený ropou, ve vzdálenosti 700 námořních mil od Nového Skotska vybuchl a rozlomil se na dvě části. Tanker se začal potápět a při tom vzplanula převážená ropa. Ta postupně unikla do moře a vytvořila skvrnu pokrývající plochu o rozměrech přibližně 5 x 16 km. Uvolněná ropa z velké části ihned shořela a nakonec ani nebyly zahájeny žádné čisticí práce. Roku 1990 byla však zveřejněna Ročenka námořního znečištění, která uvedla, že únik pravděpodobně měl významný dopad na plankton v této oblasti, což mohlo ovlivnit živočichynásledující v potravinovém řetězci.⁸²

3.4 Vybrané aspekty spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik

Problematika spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik je tak obsáhlá, že následující subkapitoly se budou věnovat jen základním, vybraným, aspektům, ke kterým budou zařazeny zejména: vybrané problémy spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik; účast těchto států v mezinárodních organizacích; podrobněji se práce bude věnovat i vzniku a aktivitám agentury EPA. Z výše zmíněných problémů spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik byla pro tuto diplomovou práci vybrána problematika Velkých jezer, jimiž se budou zabývat podkapitoly 3.4.1 a 3.4.3.

⁸¹THE GAZETTE. *Lac-Mégantic: What we know and what we don't* [online]. THE GAZETTE, 08. 05. 2013, [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.montrealgazette.com/news/M%C3%A9gantic+What+know+what/8755728/story.html>

⁸² CEDRE. *Odyssey* [online]. CEDRE, 03. 10. 2012, [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.cedre.fr/en/spill/odyssey/odyssey.php>

3.4.1 Významné environmentální problémy společné pro USA a Kanadu

Spojené státy americké a Kanada mají jedno z nejstarších a nejefektivnějších partnerství v oblasti ochrany životního prostředí na světě. Závažným společným ekologickým tématem USA a Kanady byl již od druhé poloviny 19. století neuspokojivý stav Velkých jezer.

V letech 1850–1880 se velmi rychle vytrácely pralesy v okolí Velkých Jezera z důvodu rozsáhlé těžby dřeva. Následovalatěžká eroze, což mělo za následek ucpaní řek a potoků sedimentem. Odlesnění oblasti také způsobilo zvýšení teploty vody kdysi zastíněných řek a potoků. Vyšší teplota vody však byla nevhodná pro některé původní druhy ryb. Kromě toho přehrazování řek a potoků zabránilo pohybu ryb proti proudu vodních toků do třecích oblastí.

Období 1900–1960 znamenalo pro osídlené a průmyslové části povodí Velkých jezer degradaci znečištěním. Druhovú skladbu ryb a volně žijících živočichů se začala měnit v souvislosti s masivním rybolovem, výskytem toxických látek a dopady nepůvodních druhů, jako jemihulemořská.⁸³

Otevření Saint Lawrence Seaway, systému zdymadel, plavebních komor a kanálů, v roce 1959 umožnilo oceánským lodím cestovat z Atlantského oceánu do Velkých jezer. Tím výrazně vzrostl obchod, ale zároveň lodě ve svých balastních vodách přinášely invazivní nepůvodní druhy a zavlekly je do vody Velkých jezer. Příkladem takového druhu je slávička mnohotvárná.

Řada událostí v šedesátých letech upoutala pozornost na potřebu vyčistit Velká jezera. K nejvýznamnějším událostem patří "smrt" v Erijském jezeře kvůli fosforu z pracích prostředků a odpadních vod, a požár na ropou kontaminované hladině řeky Cuyahoga v centru města Cleveland v Ohio. V sedmdesátých letech nalezené jedovaté chemikálie v rybách a volně žijících zvířatech Velkých jezerech podnítily obavy jak o ekosystém, tak

⁸³KEATING, M. *Our Great Lakes*[online]. [vid. 2013-04-14] Dostupné z: <http://binational.net/ourgreatlakes/ourgreatlakes.pdf>

i o zdraví lidí. Řada látek, jako je dichlordifenyltrichloretan (běžně známý pod zkratkou DDT), Polychlorované bifenyly (PCB) a rtuť, jsou dnes zakázány nebo regulovány.

Přestože v osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století USA a Kanada společně intenzivně a i úspěšně pracovaly na zlepšení ekologického stavu Velkých jezer, pokračoval proces zamoření invazivními nepůvodními druhy. Největší hrozbou se v té době stala zvětšující se populace slávičky mnohotvaré.⁸⁴

Oblast Velkých jezer je pro Kanadu i USA velmi významná, proto ochraně životního prostředí v tomto pohraničním prostoru věnují velkou pozornost. Environmentální politiky a legislativa se neobejdou bez vzájemné spolupráce těchto států. Proto se bude konkrétními vzájemnými dohodami o Velkých jezerech alespoň ve stručnosti zabývat podkapitola 3.4.3 této práce.

Ve spolupráci USA a Kanady na řešení ekologických rizik hrají velmi důležitou roli mezinárodní organizace, jimž bude věnována podkapitola 3.4.2.

3.4.2 Mezinárodní organizace – EPA

Jak už bylo zmíněno výše, stav životního prostředí a přírodních zdrojů není omezen hranicemi států, ale naopak působí v globálním měřítku a má celosvětový dopad. I proto se některé mezinárodní organizace snaží hledat účinné způsoby řešení environmentálních rizik a prosazovat pravidla, podle kterých by měla probíhat ochrana životního prostředí. Mezi takové organizace patří i Evropská Unie nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Podporují vznik legislativních předpisů v jednotlivých členských státech tak, aby se obecně zvyšovala environmentální odpovědnost. Současným trendem v legislativě životního prostředí zabývající se rizikem znečištění je fakt, že hranice environmentální odpovědnosti v jurisdikci OECD rapidně expanduje. V řadě právních systémů byla zavedena nová pravidla soukromého práva v občanské odpovědnosti pro

⁸⁴KEATING, M. *Our Great Lakes* [online]. [vid. 2013-04-14] Dostupné z: <http://binational.net/ourgreatlakes/ourgreatlakes.pdf>

poškození životního prostředí, aby nahrazovala již existující pravidla pokrývající tradiční škody (lidská zranění, poškození majetku a ekonomické ztráty) způsobené znečištěním. S ohledem ke kontaminaci půdy nebo vody směřuje obecný trend k přijetí systému veřejného práva (nebo smíšeného systému), uvnitř kterého má kompetentní autorita moc vyzvat znečišťovatele k vyčištění životního prostředí a v případě neuposlechnutí hrozí znečišťovateli určité trestní a/nebo administrativní sankce.

Pokud se mluví o mezinárodní spolupráci, mezinárodních organizacích a spolupráci USA s Kanadou, nesmí být opomenuta EPA, která vznikla právě v USA a významně přispívá k celosvětové spolupráci v ochraně životního prostředí.

Agentura pro ochranu životního prostředí je známá pod zkratkou EPA nebo USEPA. Byla založena dne 2. prosince 1970 tehdejším prezidentem USA Richardem Nixonem. Spadá pod Federální vládu Spojených států amerických. Jejím stěžejním úkolem je ochrana lidského zdraví a životního prostředí; vzduchu, vody a země. Na území Spojených států má agentura 10 regionálních poboček, ale v současné době už působí celosvětově.

Hlavní cíle Agentury

Členové EPA jsou toho názoru, že environmentální pokrok ve spolupráci s partnery po celém světě může vyvolat ještě větší pozitivní vývoj v ochraně životního prostředí ve Spojených státech. Pro naplnění této vize si EPA stanovila následující mezinárodní cíle:

- vybudovat silné environmentální instituce a právní struktury;
- bojovat proti změnám klimatu omezováním škodlivých látek v životním prostředí;
- zlepšovat kvalitu ovzduší;
- rozšířit dostupnost pitné vody;
- snížit vystavování se působení jedovatých chemikálií;
- odklízet elektronický odpad (e-odpad).

Díky společnému úsilí s partnery z celého světa může EPA pracovat na plnění těchto cílů a v neposlední řadě také na usnadňování obchodu, podporuje udržitelný rozvoj, chrání zranitelné skupiny obyvatel a diplomaticky se zapojuje po celém světě.

Mezinárodní spolupráce

Agentura pro ochranu životního prostředí má dlouhou historii mezinárodní spolupráce v mnoha globálních otázkách životního prostředí. Vzhledem k tomu, že se případné znečištění nezastaví pouze na území jednoho konkrétního státu, nemůže být tímto způsobem omezena ani ochrana životního prostředí a zdraví. Regionální a národní problémy životního prostředí z minulosti se nyní stávají předmětem širšího mezinárodního zájmu.⁸⁵ EPA zapojuje do řešení environmentálních problémů partnery po celém světě. Viz obrázek 3.

Organizace EPA se svou činností podílí na environmentálních projektech v oblastech označených na obrázku 3. Do jejího pole působnosti spadají prakticky všechny světadíly. Agentura rozděluje svou mezinárodní spolupráci do těchto regionů: Afrika, Evropa, Střední východ, Rusko, Asie, Pacifik, Latinská Amerika, Karibik a Severní Amerika. Jak je patrné z obrázku 3, práce Agentury ve zlepšování kvality ovzduší, rozšiřování dostupnosti čisté vody a ochraně zranitelných komunit před jedovatým znečištěním přesahuje hranice Severní Ameriky do téměř 180 zemí po celém světě.⁸⁶

Jak již bylo uvedeno výše, EPA spadá pod Federální vládu Spojených států amerických. Velmi aktivně se tedy angažuje právě ve spolupráci USA a Kanady na ochraně životního prostředí. V následující podkapitole bude mimo jiné zmíněno, jak konkrétně se na této spolupráci EPA podílí.

⁸⁵EPA. *United States Environmental Protection Agency*, [online]. EPA, [vid. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.epa.gov>

⁸⁶EPA. *United States Environmental Protection Agency*, [online]. EPA, [vid. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.epa.gov>

Obrázek 3 Práce agentury EPA po celém světě

Zdroj: EPA. *ExploreEPA AroundtheWorld*. [online]. EPA, 2012 [vid. 2013–10–13]. Dostupné z: <http://www.epa.gov/oia/kml/world.html>

3.4.3 Vybrané oblasti spolupráce USA a Kanady v ochraně životního prostředí – Velká jezera

Na území Severní Ameriky probíhá spolupráce v ochraně životního prostředí mezi třemi národy. EPA vyjednává dvoustranné i třístranné dohody o ochraně životního prostředí mezi Spojenými státy, Kanadou a Mexikem. Na řešení environmentálních rizik se podílí i další instituce jako Severoamerická komise pro environmentální spolupráci (CEC), Komise pro pohraniční spolupráci na životním prostředí (BECC) a Severoamerická banka pro rozvoj (NADBank).

V příhraniční oblasti mezi USA a Kanadou se nachází čtyři z pěti Velkých jezer, mnoho řek a jezer a také migrační trasy divoké zvěře. Dlouhá společná hranice a značně

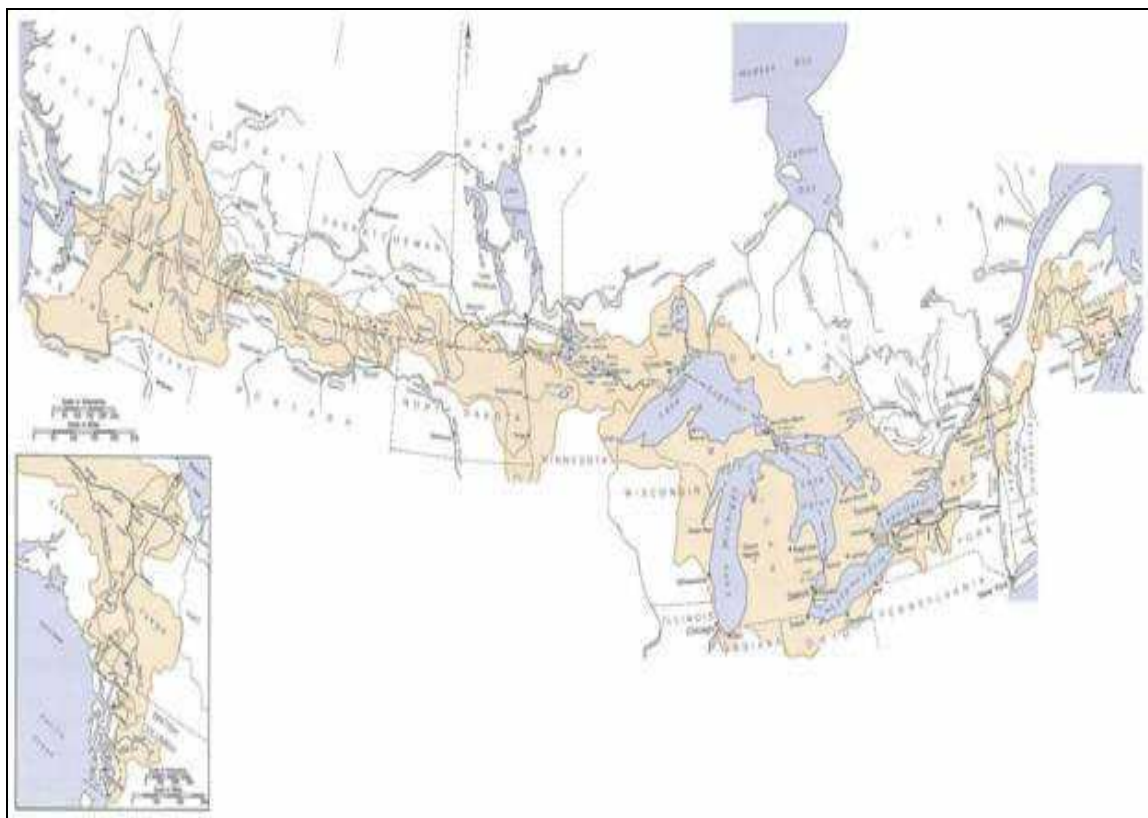
geograficky různorodé ekosystémy sdílené oběma zeměmi vyžadují úzkou spolupráci mnoha amerických států, kanadských provincií, amerických kmenů, původních národů a místních a federálních vlád. Dosud je mezi federálními vládami USA a Kanady uzavřeno více než 40 dohod sloužících k péči o životní prostředí v příhraničních oblastech a existuje i nejméně 100 dalších podobných dohod mezi americkými státy a kanadskými provinciemi. USA a Kanada mají na národní úrovni společné politiky, programy a cíle k prevenci a snižování znečištění a sdílejí některé politiky a postupy pro ochranu a obnovu mnoha sdílených ekosystémů.

Mezi nejdůležitější dohody o environmentální kooperaci, které spolu uzavřely Spojené státy a Kanada, patří: *Boundary Waters Treaty*, *The Great Lakes Water Quality Agreement (GLWQA)*, *U.S. – Canada Air Quality Agreement* a další dohody, jež budou zmíněny na konci této kapitoly.

Podpisem *Boundary Waters Treaty* (Smlouvy o příhraničním vodstvu) byla v roce 1909 založena Komise mezinárodního společenství (IJC). Článek IV odstavec 2 této smlouvy obsahuje požadavek, že ani stát by neměl způsobovat znečištění vod na svém území, které může následně vyvolat újmy na zdraví nebo majetku v jiné zemi. V roce 1988 IJC rozšířila článek IV tak, že se nyní ochrana vztahuje i na povodí, migrační rybolov a přirozené životní prostředí ryb.⁸⁷ Na obrázku 4 jsou okrovou barvou tyto oblasti vyznačeny.⁸⁸

⁸⁷EPA. *EPA Collaboration with Canada*. [online]. EPA, 2014 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www2.epa.gov/international-cooperation/epa-collaboration-canada>

⁸⁸EPA. *EPA Collaboration with Canada*. [online]. EPA, 2014 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www2.epa.gov/international-cooperation/epa-collaboration-canada>

Obrázek 4 Oblasti zahrnuté do Smlouvy o příhraničním vodstvu

Poznámka:

oblasti, které jsou zahrnuté do Smlouvy o příhraničním vodstvu, jsou označeny okrovou barvou.

Zdroj: EPA⁸⁹

Jedním z nejzásadnějších předpisů je *The Great Lakes Water Quality Agreement* (GLWQA) neboli Dohoda o kvalitě vody Velkých spojených jezer. V pravé polovině obrázku 4 jsou Velká spojená jezera znázorněna. Povodí zahrnuje části kanadské provincie Ontario a osmi států – Illinois, Indiana, Michigan, Minnesota, New York, Ohio, Pennsylvania, a Wisconsin. GLWQA, podepsaná roku 1972, stanovuje regionální mechanismy kooperace v ochraně ekosystémů povodí Velkých spojených jezer. Byla naposledy změněna v roce 1987 a naposledy veřejně přezkoumána v roce 2007. Vlády Spojených států a Kanady spolupracují na obnovení a zachování chemické, fyzikální a biologické integrity ekosystému vody Velkých jezer. Za koordinaci těchto snah má hlavní zodpovědnost Národní program Velkých jezer organizace EPA.

⁸⁹EPA. *EPA Collaboration with Canada*. [online]. EPA, 2014 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www2.epa.gov/international-cooperation/epa-collaboration-canada>

Binacionální strategie nazvaná *Velká jezera bez jedů* z roku 1997 zavazuje vlády, původní obyvatelé a kmeny i průmysl spolupracovat na úplném odstraňování přetrvávajících toxických látek plynoucích z lidských činností.⁹⁰

Dalším důležitým dokumentem je *U.S.–Canada Air Quality Agreement* (Americko-kanadská dohoda o kvalitě ovzduší). Byla podepsána v roce 1991 a jejím hlavním záměrem bylo snížení emisí do ovzduší, které způsobují kyselé deště.⁹¹

Roku 1997 USA podepsaly s Kanadou Společný akční plán o přeshraničním znečišťování ovzduší a Rámec pro spolupráci v ochraně společných ohrožených druhů.

V dalším roce spustilo 120 předních ochránců přírody z Kanady, Mexika a USA Severoamerickou iniciativu na ochranu ptáků. A roku 1999 USA s Kanadou uzavřely desetiletou dohodu o ochraně tichomořských lososů.⁹²

Spolupráce USA a Kanady však výše zmíněnou dohodou nekončí. V současnosti je jejich kooperace dále rozvíjena a prohlubována. Reaguje na aktuální environmentální otázky a problémy. Významnou roli v těchto aktivitách hraje agentura EPA, která svou činnost neustále rozšiřuje, jak z hlediska počtu projektů a aktivit, tak i z hlediska zvyšujícího se počtu zapojených států, členů a dobrovolníků.

⁹⁰KEATING, M. *Our Great Lakes*[online]. [vid. 2013-04-14] Dostupné z:<http://binational.net/ourgreatlakes/ourgreatlakes.pdf>

⁹¹EPA. *U.S.-Canada Environmental Cooperation*. [online]. EPA, 2012 [vid. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.epa.gov/oia/regions/na/canada/index.html#agreements>

⁹²OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004. [vid. 2014-11-16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

4. Zhodnocení a komparace přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci EU – ČR, USA a Kanady

V předchozích kapitolách byla pozornost věnována metodám řešení environmentálních rizik zvláště v podmínkách České republiky v návaznosti na metody používané v rámci EU a odděleně byly zkoumány metody řešení environmentálních rizik v USA a Kanadě. V této kapitole bude provedeno zhodnocení a komparace vybraných, v předchozích kapitolách již zmiňovaných, přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci zemí EU – ČR, USA a Kanady. Pro shrnutí a komparaci budou využity čtyři přehledné tabulky: tabulka 3 Komparace přístupu k environmentální odpovědnosti USA a EU; tabulka 4 Vybrané údaje o životním prostředí ČR, USA a Kanady; tabulka 5 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – celosvětové a tabulka 6 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – regionální.

První z těchto tabulek, tabulka 3, shrnuje důležité parametry dvou právních předpisů. Jedná se o porovnání CERCLA, Zákona USA o komprehenzivní environmentální reakci, kompenzaci a odpovědnosti z roku 1980, a návrhu směrnice EU z roku 2001. Zajímavý je rozdílný přístup k odpovědnosti, kdy CERCLA uplatňuje objektivní odpovědnost, zatímco v návrhu směrnice EU byla definována objektivní odpovědnost pro provozovatele nebezpečných činností vypsanych v příloze zákona. Nedbalost platí pro všechny účastníky, ale odpovědnost je omezena na poškození biodiverzity. Pracovní verze směrnice EU se od zákona CERCLA dále liší v retroaktivitě. Jak je uvedeno v analýze OECD⁹³, návrh směrnice EU žádnou retroaktivitu nepřipouští. Oproti tomu v zákoně USA je přípustná a díky tomu lze řešit tzv. “historické“ škody. V čem se oba předpisy shodují, je krom jiného dobrovolnost environmentálního pojištění. Už se však liší v přístupu k povinnosti finančních záruk a garancí, viz tabulka 3.

⁹³OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

Tabulka 3 Komparace přístupu k environmentální odpovědnosti USA a EU

	USA (CERCLA)	EU (Návrh směrnice z r. 2001)
Objektivní odpovědnost vs. nedbalost	Objektivní	Objektivní odpovědnost pro provozovatele nebezpečných činností vypsanych v příloze zákona. Nedbalost pro všechny účastníky, odpovědnost je omezena na poškození biodiverzity.
Další funkce občanské odpovědnosti	Pro všechny stejná retroaktivita	Výběr mezi „všem stejně“ a individuálním standardem. Žádná retroaktivita, není zde odpovědnost za rozšíření znečištění. Není zde odpovědnost za rozvoj rizika
Poškození přírodních zdrojů a biodiverzity	ANO, ale vzácně vynucována. Tradiční škody (smrt, poškození zdraví a majetku) jsou kryty pravidly trestního práva, ne podle CERCLA	ANO, poškození ŽP zahrnuje: poškození biodiverzity, vody, půdy. Tradiční škody nejsou návrhem kryty!!!
Povinnost uhradit dekontaminaci znečišťovatelem	ANO. Kompetentní autorita (EPA) má možnost vystavit povinné vyčištění životního prostředí.	ANO. Kompetentní autorita má moc nařídit vyčištění postižené oblasti, ale znečištění půdy aktivuje odpovědnost, pouze pokud kontaminace půdy vytváří vážný potenciální nebo aktuální újmu na zdraví.
Potenciální odpovědní účastníci	V extrémně široké kategorii účastníků uvedených v CERCLA (107 a) včetně současného a minulého vlastníka plochy (stavební, louky,...)	Jako poškození ŽP: pouze provozovatel nebezpečných činností uvedených v příloze zákona. Při poškození biodiverzity: kdokoliv, kdo způsobí vážné nepříznivé ovlivnění biodiverzity
Povinné environmentální pojištění	NE, pojištění není povinné. Jsou vyžadovány finanční záruky.	NE. Důležitost finančního zabezpečení je Komisí uznána, ale environmentální pojištění nebo jiné garance nejsou povinné.

Zdroj: vlastní dle OECD⁹⁴

USA vyžaduje finanční záruky bez výjimek, ale evropská směrnice tu dává ekonomickým subjektům určitou volnost. Tohoto principu si můžeme všimnout i v podmínkách ČR, kde dnes platí Zákon č. 167/2008 Sb., ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. Sice určuje podmínky, za nichž je provozovatel

⁹⁴OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance*. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS [online]. OECD, 2003 [vid. 2013-04-14]. ISSN 1990-0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

povinen se finančně zajistit pro případ environmentální odpovědnosti, ale existuje zde riziko, že provozovatelé budou tuto problematiku podceňovat a při procesu ohodnocení rizika dle nařízení vlády č. 295/2011 Sb. budou podhodnocovat rizika, která mohou svou činností způsobit. Z těchto důvodů se mi jeví přístup USA přísnější a pro skutečnou ochranu životního prostředí vhodnější.

Tabulka 4 shrnuje vybrané údaje o životním prostředí České republiky (CZE), USA a Kanady (CAN). Údaje z posudku OECD⁹⁵ zobrazují stav životního prostředí v těchto třech zemích v prvních letech 21. století. V tabulce je zohledněn nepoměr mezi velikostí jednotlivých států, jejich ekonomik, ale i počtu obyvatel. Proto jsou absolutní hodnoty přepočteny na 1 000 km², na 1 000 Amerických dolarů (USD) hrubého domácího produktu (GDP) nebo na obyvatele, další jsou uvedeny v procentuálním vyjádření. Z této zprávy OECD například vyplývá, že na území České republiky je výrazně vyšší poměr ohrožených živočichů z celkového počtu známých druhů než v ostatních dvou porovnávaných zemích. Nejvýraznější rozdíl je pak vidět u ptáků a ryb. V čem jsou však všechny tři státy srovnatelné, je procentuelní podíl upravovaných veřejných odpadních vod, všechny tři země se pohybují těsně nad 70 %. Zarážející se mohou zdát údaje o změnách emisí škodlivých látek do ovzduší. U všech třech škodlivých plynů se v případě České republiky jedná o radikální % snížení emisí za sledované období. V porovnání s USA a Kanadou se tak situace v podmínkách ČR jeví mnohem příznivěji. Vysvětlení můžeme hledat v absolutních číslech a stavu na začátku nebo před sledovaným obdobím. Příkladem je oxid dusíku, kde Česká republika dosáhla za období r. 1990-počátek 21. století snížení emisí o 47 %, zatímco v USA se emise zvýšily o 5 %. Ovšem pokud se podíváme na absolutní hodnoty emisí, pak v ČR je to dle zprávy OECD 2,9 kg/1 000 USD GDP a v USA 2,7kg/1 000 USD GDP. Z toho vyplývá, že počáteční absolutní hodnoty musely být v České republice výrazně vyšší než v případě USA. Z tabulky 4 je tedy patrné, že se Česká republika skokovým snížením emisí za sledované období spíše přiblížila hodnotám platícím pro USA a Kanadu. Výjimkou však je emise oxidu uhličitého. Údaje

⁹⁵OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004. [vid. 2014-11-16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

OECD říká, že situace České republiky je v tomto ohledu lepší než u zbývajících dvou zemí.

Tabulka 4 Vybrané údaje o životním prostředí ČR, USA a Kanady

VYBRANÉ ÚDAJE O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ	CZE	USA	CAN
Území			
Celková rozloha (1 000 km ²)	79	9 364	9 971
Velkoplošné chráněné oblasti (%)	15,9	24,9	9,9
Rozloha lesů (%)	34,1	32,6	45,3
Ohrožené druhy (% známých druhů)			
Savci	33,3	10,5	32
Ptáci	55,9	7,2	13,1
Ryby	29,2	2,4	7,5
Voda			
Odběr vody (% z hrubých ročních dostupných zdrojů)	11,9	19	1,5
Úprava veřejných odpadních vod (% z napojených obyvatel)	70	71	72
Emise škodlivých plynů do ovzduší			
Oxidy síry (kg/1 000 USD GDP)	2	2	2,9
% změna (r. 1990-počátek 21. století)	-86	-20	-22
Oxidy dusíku (kg/1 000 USD GDP)	2,9	2,7	3,3
% změna (r. 1990-počátek 21. století)	-47	5	-6
Oxid uhličitý (t/1 000 USD GDP)	11,9	20,8	16,7
% změna (r. 1990-2000)	-19	18	22
Produkce odpadu			
Komunální odpad (kg/obyvatele)	330	760	350 ⁹⁶
Celkové veřejné výdaje na snižování a omezování znečištění (PAC) (% GDP)	1,7	1,6	1,1

Zdroj: vlastní dle OECD⁹⁷

⁹⁶ Zahrnuje pouze odpad z domácností

Za pozitivní lze také považovat fakt, že v produkci komunálního odpadu v přepočtu na obyvatele zaostáváme za USA i Kanadou. To může být způsobeno tím, že obě ekonomiky jsou silnější než ekonomika ČR. Obecně totiž bohužel platí pravidlo: čím silnější ekonomika, tím větší produkce odpadů. Proto také vyspělé ekonomiky řeší problémy s nadměrnou produkcí odpadu a jejím ukládáním. V posledních desetiletích vznikají mezinárodní dohody řešící právě tato témata, viz tabulka 5.

Poslední zmínka ohledně porovnání údajů o životním prostředí ČR, USA a Kanady bude o celkových veřejných výdajích na snižování a omezování znečištění (PAC). Zpráva OECD uvádí, že Česká republika má tyto výdaje v porovnání s ostatními dvěma zeměmi nejvyšší. V následujících letech je možné očekávat změnu způsobenou přijetím Zákona č. 167/2008 Sb., ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. Zákon uplatňuje princip „znečišťovatel platí“, což by mělo vést k přenesení sanačních a preventivních nákladů z velké části na provozovatele. Tento institut je také provázán s povinností finančně se zajistit v zákonem stanovených situacích. Lze tedy očekávat postupné snižování PAC v České republice, zatím ovšem není jasné, jak výrazné a rychlé změny to ve výsledku budou.

Jak již bylo zdůrazněno v předchozích kapitolách této práce, pro ochranu přírody a udržitelný rozvoj je naprosto klíčová mezinárodní environmentální spolupráce. Jsou pořádány konference a setkání různých států, organizací a zájmových skupin, kde jsou tyto otázky diskutovány. Mezinárodní organizace, neziskové organizace, ale i zainteresované státy iniciují zakládání mezinárodních dohod, smluv a úmluv se zaměřením na řešení environmentálních rizik. Jak již bylo detailně popsáno v kapitolách 2.1.5 a 3.4.2, dohody jsou uzavírány i v rámci a z iniciativy mezinárodních organizací, jako jsou např. Evropská unie, OECD nebo EPA, a plní důležitou funkci při řešení environmentálních rizik na regionální úrovni i v celosvětovém měřítku. Tabulka 5 zobrazuje vybrané

⁹⁷OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004. [vid. 2014-11-16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

mnohostranné smlouvy celosvětového významu z období let 1972 až 1992, do kterých se zapojily alespoň dva státy ze sledované trojice (ČR, USA a Kanada).

V souvislosti s Úmluvou prevence znečištění moří, odkládáním odpadů a jiných látek z roku 1972 již byla zmínka výše. Odpady a jejich ukládání jsou jedním z hlavních témat řešení environmentálních rizik na mezinárodní úrovni. Člověk hledá různé možnosti odkládání odpadů a právě ekosystémy moří tímto trendem vážně trpí a jsou odkládáním odpadu (často i nebezpečného) ohrožovány a ničeny. Státy jako USA a Kanada, ale i další, si toto riziko uvědomovaly již před více než čtyřiceti lety, o čemž svědčí úmluva uzavřená v Londýně. Viz tabulka 5. Tento problém ale není dodnes vyřešen a otázka ukládání odpadů je stále velmi aktuální. Česká republika do této úmluvy zapojena není, vnitrozemského státu se tato problematika zdánlivě netýká. Ale pravdou je, že velká část znečištění moří a oceánů se do moří dostává z řek a pochází tak z pevniny. Fakt, že je stát vnitrozemský, ho ale ani neochrání od škodlivých účinků znečištění moří. Plasty, ropa a jiné odpady uvolňují do vody nežádoucí látky, které se prostřednictvím celého potravinového řetězce dostávají zpět k člověku. Ohrožují tak nejen život v mořích, ale i lidské zdraví. K londýnské úmluvě z r. 1990 o ropném znečištění se ČR také nepřipojila.

Tabulka 5 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – celosvětové⁹⁸

Rok	Místo	Úmluva	ČR	USA	CAN
1972	Londýn	Prevence znečištění moří odkládáním odpadů a jiných látek		R	R
1985	Vídeň	Ochrana ozonové vrstvy Země	R	R	R
1990	Londýn	Přípravenost, reakce a spolupráce při ropném znečištění (OPRC)		R	R
1992	Rio de Janeiro	Biologická rozmanitost	R	S	R
1992	New York	Rámcová úmluva o změně klimatu	R	R	R

Zdroj: vlastní dle OECD⁹⁹

⁹⁸ S = podepsané, R = ratifikované

⁹⁹ OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004. [vid. 2014-11-16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

Ostatní úmluvy, z tabulky 5, týkající se obecnějších otázek životního prostředí už Česko, respektive Československo, ratifikovalo.

Kromě úmluv s celosvětovým rozměrem jsou uzavírány i úmluvy regionálního charakteru. Jak ale naznačují údaje v tabulce 6, takové regionální dohody mohou zahrnovat i státy spolu nesousedící, dokonce i státy ležící na různých kontinentech. K těmto dohodám patří první tři: Dálkové znečišťování ovzduší přesahující hranice států (CLRTAP), Posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států a Účinky průmyslových havárií přesahujících hranice států. Již podle názvů se jedná o témata, která řeší státy nezávisle na své geografické poloze. A principy v těchto otázkách využívané a fungující např. na území Ameriky jsou jistě využitelné i pro potřeby Evropy nebo jiných světadílů.

Tabulka 6 Zapojení ČR, USA a Kanady do mnohostranných smluv – regionální

Rok	Místo	Úmluva	ČR	USA	CAN
1979	Ženeva	Dálkové znečišťování ovzduší přesahující hranice států (CLRTAP)	R	R	R
1991	Espoo	Posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států	R	S	R
1992	Helsinky	Účinky průmyslových havárií přesahujících hranice států	R	S	S
1990	Magdeburg	Mezinárodní komise pro ochranu Labe	R		
1992	Helsinky	Ochrana a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer	R		
1994	Lisabon	Smlouva – Energetická charta	R		
1996	Vratislav	Mezinárodní komise pro ochranu Odry před znečištěním	R		
1999	Londýn	Protokol – Voda a zdraví	R		
2000	Florencie	Evropská úmluva o krajině	R		
1993		Severoamerická dohoda o environmentální spolupráci (+Mexiko)		R	R
1996		Memorandum o dohodě k založení třístranné komise pro správu a zachování fauny, flóry a ekosystémů (+Mexiko)		R	R

Zdroj: vlastní dle: OECD: USA¹⁰⁰ a OECD: ČR¹⁰¹

¹⁰⁰OECD. OECD Environmental Performance Reviews: United States 2005, [online]. OECD Publishing, 2006. [vid. 2014-02-8]. ISBN: 9789264013179 (online). Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-environmental-performance-reviews-united-states-2005_9789264013179-en#page1

Druhá část tabulky 6 už respektuje region z pohledu geografického. Do šesti úmluv, které jsou v ČR ratifikovány, se dle zprávy OECD¹⁰² nezapojily ani USA, ani Kanada. Jedná se vyloženě o dohody směřované zemím Evropy nebo Evropské unie. Naopak do posledních dvou smluv v tabulce 6: Severoamerická dohoda o environmentální spolupráci a Memorandum o dohodě k založení třístranné komise pro správu a zachování fauny, flóry a ekosystémů není zapojena Česká republika. Tyto dvě regionální dohody platí pro státy Severní Ameriky, tudíž je ratifikovalo i Mexiko.

Tabulky 5 a 6 ukazují, že Česká republika se do mezinárodní a příhraniční spolupráce začala nejvýrazněji zapojovat v devadesátých letech 20. století, jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.5 v souvislosti s otázkou euroregionů. Euroregiony jsou v podmínkách České republiky významnou příležitostí k mezinárodní a hlavně příhraniční spolupráci v problematice environmentálních rizik se sousedními státy. Celkem je na území České republiky 13 euroregionů, které zasahují do všech příhraničních oblastí. Proto by bylo vhodné využít tento potenciál právě pro kooperaci v řešení environmentálních rizik mezi Českou republikou a okolními zeměmi. V příhraničních oblastech ČR se nachází velké množství řek a několik jezer, řeky z České republiky odvádějí vodu do sousedních zemí a nelze opomenout ani rozsáhlé lesní porosty právě v pohraničí. Protože případné znečištění nebo jiné environmentální riziko se díky tomu snadno přeneso přes hranice, je nutné v ochraně životního prostředí spolupracovat. V podkapitole 2.5 bylo zdůrazněno, že z celkového počtu třinácti euroregionů se soustředí právě na environmentální otázky pouze 6 z těchto euroregionů. Za hlavní cíle euroregionů je přímo ze strany euroregionů, ale i

¹⁰¹OECD. *Zpráva OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká republika*, [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, říjen 2005 [vid. 2014-11-16]. ISBN: 80-7212-317-3 (online). Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-zprava-o-politice-stavu-a-vyvoji-zivotniho-prostoedi-268-eska-republika-2005_9788072123179-cs#page214

¹⁰²OECD. *Zpráva OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká republika*, [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, říjen 2005 [vid. 2014-11-16]. ISBN: 80-7212-317-3 (online). Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-zprava-o-politice-stavu-a-vyvoji-zivotniho-prostoedi-268-eska-republika-2005_9788072123179-cs#page214

veřejnosti, pokládáno např. rozvíjení komunikace mezi obyvateli a institucemi, zlepšování životních podmínek obyvatel, spolupráce v územním plánování a ochrana životního prostředí. Jak ale uvádí Branda¹⁰³, ve skutečnosti je pro environmentální otázku vytvořena specializovaná pracovní skupina jen v šesti případech. To svědčí o jisté snaze rozvíjet environmentální spolupráci přes hranice našeho státu, ale tyto činnosti by mohly být prováděny důsledněji. Pokud se podíváme na příklad kooperace USA a Kanady, tam již dlouhá desetiletí funguje spolupráce v otázkách životního prostředí a je neustále rozvíjena a zdokonalována, o čemž svědčí zprávy OECD, EPA, ale i dalších organizací. Jak již bylo popsáno v podkapitole 3.4, Spojené státy americké a Kanada mají jedno z nejstarších a nejefektivnějších partnerství v oblasti ochrany životního prostředí na světě. Toto tvrzení bylo v předcházejících kapitolách podloženo i konkrétními ukázkami jejich spolupráce a vzájemných environmentálních dohod. Příkladem společného řešení závažných environmentálních rizik a problémů je otázka Velkých jezer, viz podkapitoly 3.4.1 a 3.4.3. Tyto společné snahy nakonec výrazným způsobem přispěly k odstraňování znečištění, ke zkvalitňování vody v jezerech a k podpoře biologické rozmanitosti místních ekosystémů. To ve svém důsledku ovlivňuje i lidské zdraví a kvalitu života místních obyvatel. Činnosti týkající se čištění a ochrany Velkých jezer i nadále pokračují nejen na celostátní úrovni. Do spolupráce a uzavírání dohod se zapojují i jednotlivé státy USA a kanadské provincie a teritoria. Tento fakt značně usnadňuje a zefektivňuje práci všem zúčastněným skupinám.

V tomto ohledu vidím pro Českou republiku, potažmo EU, užitečné čerpat inspiraci pro řešení environmentálních rizik právě ze spolupráce USA a Kanady. Je totiž pravdou, že Evropská unie vznikla v první řadě za účelem ekonomického rozvoje. Jejím cílem byl již od jejího vzniku, kromě podporování míru, blahobyt obyvatel a hospodářský rozvoj. To souviselo s volným pohybem osob, zboží i kapitálu. Mezi svými cíli uvádí EU i ochranu životního prostředí, jenže této otázka se dostává do popředí zájmu EU a jejích členských států až v posledních několika dekadách. Zatímco mezi USA a Kanadou byla již v roce 1909 uzavřena Smlouva o příhraničním vodstvu, viz kapitola 3.4.3. Jako východisko pro

¹⁰³ BRANDA, P. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. *Současná Evropa*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2009, roč. 2009, č. 1, s. 71 – 101. ISSN 1804 - 1280

Českou republiku a celkově i Evropskou unii vidím prohloubení spolupráce mezi jednotlivými členskými státy na řešení a prevenci environmentálních rizik. Důležité je kombinovat spolupráci na celostátní úrovni, ale i v příhraničních regionech. Zde si lze vzít příklad právě ze způsobu řešení environmentálních rizik v oblasti Velkých jezer na příhraničním území mezi USA a Kanadou.

Závěr

Environmentální rizika a dopady ekonomických činností člověka na jeho životní prostředí jsou naléhavým problémem celé společnosti. Příroda a její zdroje jsou člověkem ohrožovány, ničeny a vyčerpávány, což se zpětně promítá do čistoty životního prostředí a v návaznosti na to i do lidského zdraví a celkové kvality života. Nadměrným čerpáním některých přírodních zdrojů také hrozí jejich úplné vyčerpání nebo nenávratné poškození. Lidstvo si už tento problém naštěstí uvědomuje a hledá cesty k jeho odstraňování nebo alespoň zmírňování. Důležitá je také otázka prevence.

Na řešení těchto otázek participují hlavně velké státy a ekonomiky. Důvodem je kromě jiného jejich ekonomická síla, ale také fakt, že takové státy se na zhoršování stavu životního prostředí a jeho znečišťování značnou měrou podílejí. A protože se jedná o globální problém, environmentální rizika a znečištění se na hranicích mezi jednotlivými státy nezastaví, je nutnou podmínkou k vypořádávání se s těmito riziky zahraniční spolupráce.

Hlavním cílem této práce bylo zhodnotit výsledky komparativní analýzy metod řešení environmentálních rizik v USA a v Kanadě a jejich vzájemnou kooperaci v těchto otázkách a naleznout možná řešení pro ČR v kontextu EU. Této analýze předcházely obecný úvod do teorie rizik, risk managementu a nástrojů k řešení environmentálních rizik.

Hlavního cíle diplomové práce bylo dosaženo postupným naplňováním dílčích cílů, mezi které patřilo – vymezit pojmy riziko a risk management, popsat legislativní úpravu oblasti životního prostředí v rámci EU a především analyzovat konkrétní metody řešení environmentálních rizik na území zvolených států, kterými jsou Česká republika v rámci Evropské unie, ale hlavně Spojené státy americké a Kanada. Jednotlivé kapitoly se věnovaly politikám, legislativě a mezinárodní spolupráci vybraných států. Dalším dílčím cílem bylo zhodnocení a komparace přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci EU, konkrétně ČR, USA a Kanady.

První kapitoly práce jsou svým obsahem rozsáhlejší než kapitola věnující se už přímo otázkám řešení environmentálních rizik v USA a Kanadě a vzájemné spolupráci mezi

těmito dvěma zeměmi. Tento nepoměr v rozsahu jednotlivých částí byl způsoben nutností uvést do problematiky environmentálních rizik a otázky rizika a řízení rizik vůbec. Bylo také nezbytné popsat metody řešení environmentálních rizik v rámci EU, důvody jsou dva: Dílčím cílem práce bylo zhodnocení a komparace přístupů k řešení environmentálních rizik v rámci EU, konkrétně ČR, USA a Kanady a nalezení možnosti využití vybraných zkušeností z oblasti řešení environmentálních rizik Severní Ameriky v podmínkách ČR. A přístup k řešení environmentálních rizik v České republice se inspiroje a v mnoha případech přímo vychází ze stanovisek EU.

Z existujících metod řešení environmentálních rizik byla pozornost věnována více prevenci (politiky, legislativa, mezinárodní dohody) než následnému řešení a financování dopadů environmentálních rizik.

Z provedené analýzy těchto metod používaných v USA a Kanadě lze učinit závěr, že právě tyto dvě silné ekonomiky mají dlouhodobou, velmi propracovanou a účinnou spolupráci v řešení environmentálních rizik. Konkrétně je to ukázáno na velkém množství společně uzavřených dohod, z nichž jako první je v práci uvedena *Boundary Waters Treaty* (Smlouvy o příhraničním vodstvu) z roku 1909. Dále jsou u obou zkoumaných zemí v předchozích kapitolách popsány zásadní environmentální politiky a zákony, které vznikly již na přelomu 60. a 70. let minulého století. Detailně je pak analyzována spolupráce USA a Kanady v otázce ochrany a sanace Velkých jezer na pomezí těchto dvou zemí. Z analýzy vyplynulo, že do spolupráce na řešení environmentálních rizik se nezapojují jen z celostátního pohledu, ale i na regionální úrovni. Což je pro kvalitní řešení rizik naprosto klíčové. Jak již bylo uvedeno v kapitole 4, je právě tato oblast spolupráce mezi USA a Kanadou skvělou inspirací pro řešení environmentálních rizik v podmínkách EU, konkrétně i ČR.

Jak už bylo podotknuto, legislativa životního prostředí Evropské unie vychází z unijní environmentální politiky. Ekologická politika Společenství patří k nejmladším politikám EU, nicméně ekologie je v současnosti považována za jednu z předních otázek, kterými by se instituce EU měly zabývat. V kapitole 4 byla provedena komparace přístupu k environmentální odpovědnosti USA a EU, na jejímž základě lze konstatovat, že předpis USA se zdá být ke znečišťovatelům přísnější než návrh směrnice EU. Dále byla provedena

analýza vybraných údajů o životním prostředí ČR, USA a Kanady. Z analýzy provedené na základě údajů OECD mimo jiné vyplynulo, že ČR v porovnání s ostatními dvěma zeměmi má sice na svém území procentuelně větší podíl ohrožených živočichů, ale v konkrétních krocích pro zlepšování životního prostředí je na srovnatelné úrovni s USA a Kanadou. Příkladem je snižování emisí škodlivých plynů nebo napojení odpadních vod na čističky.

Komparativní analýzou v oblasti mezinárodní spolupráce bylo zjištěno, že se ČR zapojuje do mezinárodních úmluv a dohod, které pomáhají řešit environmentální rizika napříč kontinenty i obory lidské činnosti.

Méně uspokojivé výsledky však byly zjištěny v otázkách příhraniční a regionální spolupráce ČR se sousedními zeměmi. Co se týče příhraniční spolupráce na regionální úrovni, jsou na území Evropské unie zakládány euroregiony. Bohužel v České republice je jejich potenciál využíván nedostatečně. Euroregiony, které mají jako jednu ze svých priorit environmentální otázky, jsou pouze: Labe, Nisa, Krušnohoří, Těšínské Slezsko, Bílé Karpaty a Silva Nortica, což je méně než polovina z celkového počtu třinácti euroregionů v České republice. Detailně je tomuto problému věnována část kapitoly 2.5 a následně i závěrečná část kapitoly 4. Za důležitou zprávu vyplývající z této práce považuji právě zdůraznění mezer v environmentální spolupráci členských zemí EU a především ČR. Konkrétně euroregiony jsou prostorem ke zlepšení příhraniční spolupráce ČR se sousedními státy.

Provedená analýza spolupráce USA a Kanady na řešení environmentálních rizik, speciálně v otázkách Velkých jezer, tak upozorňuje na důležitost a přínosnost takovéto kooperace. Bez vzájemné součinnosti v řízení rizik a problémů popsaných v podkapitole 3.4.1 by v oblasti Velkých jezer nemohlo dojít k prokazatelnému zlepšení stavu místních ekosystémů a kvality vody. To vše ve svém důsledku zpětně působí na člověka, jeho zdraví a celkovou kvalitu života. V rámci EU – zejména pro ČR by bylo možné některé metody řešení rizik v USA a Kanadě využít, zvláště na úrovni euroregionů, které ještě nemají vytvořeny speciální pracovní skupiny pro otázky životního prostředí. Na území všech těchto euroregionů (Egrensis, Šumava, Glacensis, Praděd, Beskydy, Silesia a Pomoraví) se nachází lesní porosty, louky, vodní toky a ekosystémy, jejichž stavu by výrazně prospělo, pokud by obce spadající do euroregionu měly propracovanou kooperaci v jejich ochraně.

Seznam použité literatury

BÖHM, A., MUŽÁKOVÁ, K. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 978-80-7431-035-5 (brož.)

BRANDA, P. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. *Současná Evropa*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2009, roč. 2009, č. 1, s. 71 – 101. ISSN 1804 – 1280

CBC NEWS. *Mount Polley Mine tailings pond breach called environmental disaster* [online]. CBC NEWS, 04. 08. 2014 [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.cbc.ca/news/canada/british-columbia/mount-polley-mine-tailings-pond-breach-called-environmental-disaster-1.2727171>

CELA. *The Canadian Environmental Law Association – Who we are* [online]. CELA, 2012. [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cela.ca/whoweare>

CENIA. *Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2011* [online]. Ministerstvo životního prostředí a Český statistický úřad, 2012 [vid. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://www.cenia.cz/rocenka2011/index.htm>

CIELAP. *About CIELAP* [online]. CIELAP. [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cielap.org/about.php>

ČADÍKOVÁ, K. Normy ISO 9000 a ISO 14000. *Národní knihovna. Knihovnická revue*. Praha: Národní knihovna ČR, 2000, roč. 11, č. 2 – 3, s. 76–77. ISSN 1214–0478.

ČESKÁ TELEVIZE. *Ropná skvrna rok poté – Mexický záliv se stále nevzpamatoval*, [online]. Česká televize, 20. 4. 2011 [vid. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/121675-ropna-skvrna-rok-pote-mexicky-zaliv-se-stale-nevzpamatoval/>

DAMOHOŘSKÝ, M. aj. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAŇHEL, J. a kol. *Pojistná teorie*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2005. ISBN 80-86419-84-3

DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4 (brož.).

ENVIRONMENT & PUBLIC WORKS. *The Clean Air Act* [online]. As Amended Through P.L. 108-201, February 24, 2004 [vid. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.epw.senate.gov/envlaws/cleanair.pdf>

ENVIRONMENT CANADA. *Acts, Regulations and Agreements* [online]. Government of Canada, 2014-12-01 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.ec.gc.ca/default.asp?lang=En&n=48D356C1-1>

EPA. *United States Environmental Protection Agency*, [online]. EPA, [vid. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.epa.gov>

EPA. *EPA Collaboration with Canada*. [online]. EPA, 2014 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www2.epa.gov/international-cooperation/epa-collaboration-canada>

EUROPEAN COMMISSION, DIRECTORATE-GENERAL FOR THE ENVIRONMENT. *General Union environment action programme to 2020. Living well, within the limits of our planet*. © European Union, 2014. ISBN 978-92-79-34724-5

EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. *About EEA: Who we are*, [online]. EEA, [vid. 2014-11-01]. Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/about-us>

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO KOMUNIKACI EVROPSKÉ KOMISE, *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2013. ISBN 978-92-79-23944-1

GONZALEZ, GLORIA. *Disclosing environmental risks a growing concern in Canada*. *Business Insurance*, Copyright Crain Communications, Incorporated Mar 31, 2008, *Publication subject: Insurance, Business And Economics*, ISSN 00076864 [online]. [vid. 2013-04-08] ProQuest Central [databáze]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/233506613?accountid=17116>

KEATING, M. *Our Great Lakes* [online]. [vid. 2013-04-14] Dostupné z: <http://binational.net/ourgreatlakes/ourgreatlakes.pdf>

KLÍČ, Z. Think tank aneb politika jako souboj idejí. *CEVRO – ČASOPIS PRO PŘÍZNIVCE ČESKÉ PRAVICOVÉ POLITIKY*. Praha: CEVRO – Liberálně – konzervativní akademie, Nakladatelství Jalna, leden 2005, roč. 2005, č. 1, s. 11. ISSN 1213 – 9521

KOČÍ, V. *Toxické látky*, [online]. Naučná stezka, [vid. 2013–10–14]. Dostupné z: http://www.toulcuvdvur.cz/stezkazp/p5_toxicke_latky.html

KPA. *OBRAZEM: Deset nejhorších ekologických katastrof*, [online]. TÝDEN, 28.05.2010 [vid. 2013–10–12]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/den-d/obrazem-deset-nejhorsich-ekologickych-katastrof_170432.html

KUCHYŇKOVÁ, M. *Politiky Evropské unie: Životní prostředí*, [online]. 2005–14 Vláda České republiky. [vid. 2014–8–24]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>

MINISTER OF JUSTICE. *Canadian Environmental Protection Act*, [online]. [vid. 2013–04–14]. Dostupné z: <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/C-15.31.pdf>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Ekologická újma*, [online]. [vid. 2014–11–15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/ekologicka_ujma

MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Environmentální pojištění: ekonomický nástroj ochrany životního prostředí. In *IMEA*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014. S. 27 – 36. ISBN 978–80–7494106–1.

MUŽÁKOVÁ, K. a KUBOVÁ, P. Polluter Pays Principle in the Czech Republic in the Context of Public Environmental Protection Expenditures. In *European Financial Systems 2013, Proceedings of the 10th International Scientific Conference*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2013. S. 181 – 188. ISBN 978–80–210–6294–8

MUŽÁKOVÁ, K., PŘÍVRATSKÁ, J. Být chudý a bez dluhů – to je největší bohatství. In *Sborník z mezinárodní konference „Finance a účetnictví v kontextu ekonomické krize“*. Liberec: Technical University of Liberec, 12. listopadu, 2009, s. 5. ISBN 978–80–7372–564–8.

Nařízení vlády č. 295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění.

Norma ČSN ISO 31000:2010: Management rizik – Principy a směrnice

Norma ČSN EN 31010:2011:Management rizik – techniky posuzování rizik

OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: Canada 2004*, [online]. OECD Publishing, 2004.[vid. 2014–11–16]. ISBN: 9789264107786 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-canada-2004_9789264107786-en

OECD. *Zpráva OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí: Česká republika*, [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, říjen 2005 [vid. 2014–11–16]. ISBN: 80–7212–317–3 (online). Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-zprava-o-politice-stavu-a-vyvoji-zivotniho-prostoedi-268-eska-republika-2005_9788072123179-cs#page214

OECD. *OECD Environmental Performance Reviews: United States 2005*, [online]. OECD Publishing, 2006. [vid. 2014–02–8]. ISBN: 9789264013179 (online). Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-environmental-performance-reviews-united-states-2005_9789264013179-en#page1

OECD. *Policy Issues in Insurance, Environmental Risks and Insurance. A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ROLE OF INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS* [online]. OECD, 2003 [vid. 2013–04–14]. ISSN 1990–0821 (online). Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/environmental-risks-and-insurance_9789264105522-en.

QM profi. *Norma ČSN EN 31010:2011 – techniky posuzování rizik* [online]. QM profi 16. 1. 2012 [vid. 2014–11–29]. Dostupné z: http://www.qmprofi.cz/33/norma-csn-en-31010-2011-techniky-posuzovani-rizik-uniqueidgOke4NvrWuOKaQDKuox_Z7N8p-AhH0hT9_n_I5qPcKo/?sekce=34

THE CANADIAN PRESS. *Mount Polley mine breach: Elevated levels of chemical elements near tailings pond* [online]. THE CANADIAN PRESS, 29. 08. 2014 [vid. 2014–11–22]. Dostupné z: <http://www.vancouversun.com/business/Mount+Polley+mine+breach+Elevated+levels+chemical+elements/10161351/story.html>

THE GAZETTE. *Lac-Mégantic: What we know and what we don't* [online]. THE GAZETTE, 08. 05. 2013, [vid. 2014-11-22]. Dostupné z: <http://www.montrealgazette.com/news/M%C3%A9gantic+What+know+what/8755728/story.html>

The National Environmental Policy Act of 1969

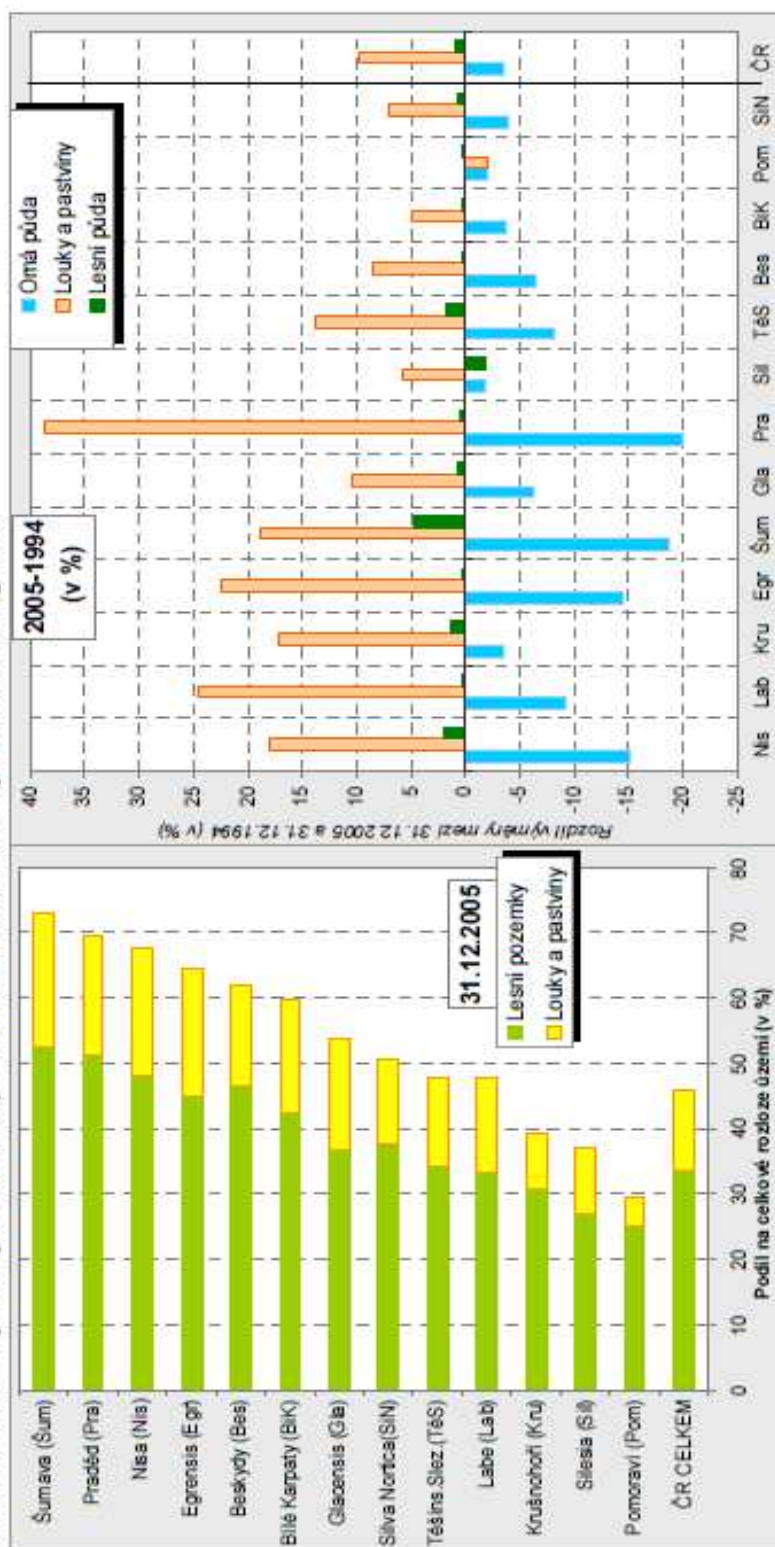
Zákon č. 167/2008 Sb., ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.

Seznam příloh

PŘÍLOHA A	GRAFICKÁ PŘÍLOHA – ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....I
------------------	---

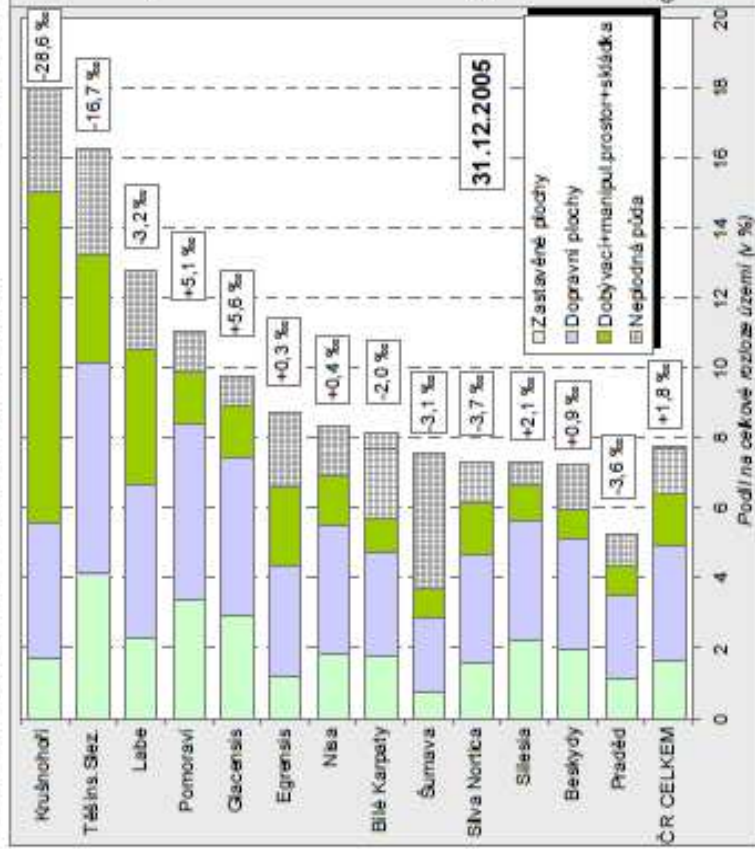
Příloha A Grafická příloha – životní prostředí

Graf 34: Podíl vybraných druhů pozemků na celkové výměře euroregionů

Zdroj dat: Český úřad zeměměřický a katastrální

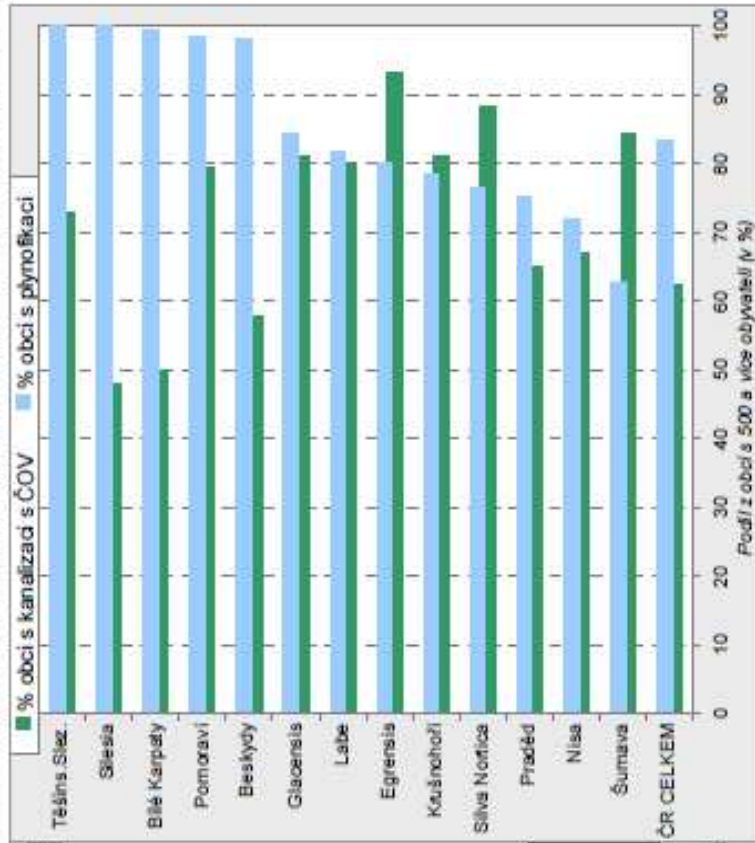
Graf 35: Negativně využívané pozemky

Pozn.: Číslo u sloupků = změna výměry negativně užívaných ploch (roky 2005-2003).

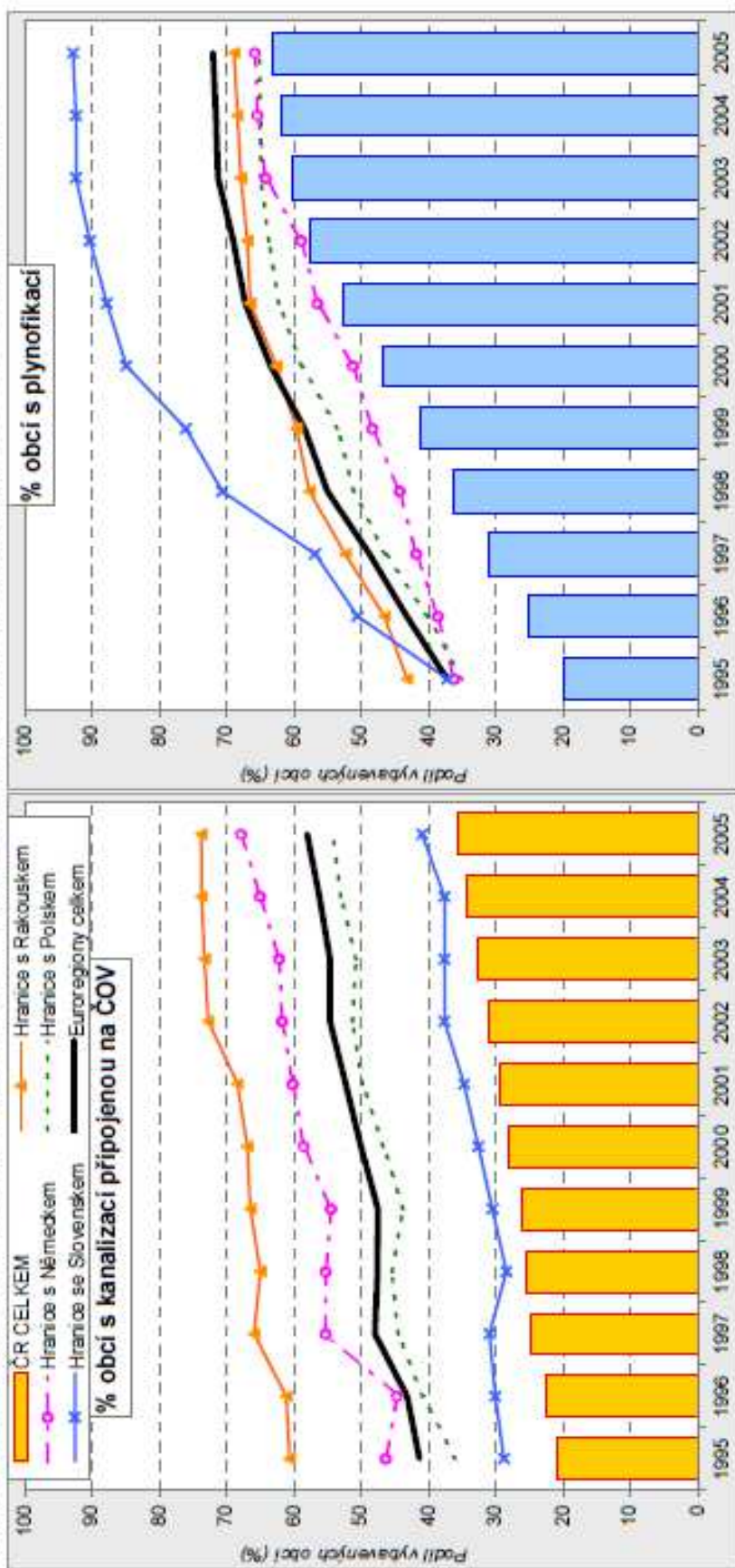
Zdroj dat: Český úřad zeměměřičký a katastrální

Graf 36: Obce > 500 obyv. přípoj. na kanalizaci s ČOV a plynofikaci

Pozn.: Obec se považuje za vybavenou kanalizací či plynofikací i v případě, kdy je takto vybavená pouze její část.

Graf 37: Podíl obcí dle úseků státní hranice¹⁾ připojených na plyn a kanalizaci s ČOV v období 1995-2005

¹⁾ pouze obce s příslušností k euroregionu. Euroregiony jsou přiřazeny k úseku státní hranice podle převažující části svého území
 Pozn.: Obec se považuje za vybavenou kanalizací či plynofikací i v případě, kdy je takto vybavená pouze její část.